

CONTRA

nr 3 1991 (nr 97 från starten) årgång 17 Pris 25:–

**Därför är
maten så dyr**

**Svenskt försvar på efterkälken
Missnöje i St Petersburg
Resolution 242**

FRIHETENS RÖST
— för västerländsk demokrati —

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sju gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra
Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Anders Fjällström

Adress

Box 6082, 102 32 Stockholm
Tel 08-654 95 52 (även 08-751 56 26)
Frihetens röst (telefonsvarare) 08-652 48 99
Telefax: 08-654 95 52

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per år.
Inbetalas på postgiro 85 95 89-4
eller bankgiro 261-2638.
Finland: Minst 95 mark per år.
Finländskt postgiro 1125 82-9.
Norge: Minst 145 norska kronor per år.
Norskt postgiro 1 99 82 77.
Danmark: Minst 145 danska kronor per år.
Dansk postgiro 1 69 06 98.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Molnár
Redigering & Layout: Anders Fjällström
Redaktion: Christer Arkelors, Anders Fjällström,
Carl G. Holm och Benny Rung
Övriga medarbetare: Tommy Hansson, Bertil
Häggman, Bertil Lindblom, Alf Norbäck, Arne
Sundström, Roger Söderqvist, Heidi Torbergson
samt Peter Hartvig, Köpenhamn, Allan C.
Brownfeld, Washington och Rune Westin, Sydney.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0510-225 88

Länskontakter

Blekinge: Mats Mårtensson 0455-133 36
Bohuslän: Karl Gustaf Kleen 0523-315 10
Gotland: Alf Norbäck 0498-102 06
Gävleborg: Grethe Blomgren 026-27 31 23
Göteborg: Magnus Ekelund 031-84 70 21
Halland: Jörn Alwerud, 0346-620 46
Jämtland: se Västernorrland
Jönköping: David Stavenheim 036-18 68 62
Kalmar: Se Jönköping
Kopparberg: se Gävleborg
Kristianstad: Ola Axelsson 0451-802 65
Kronoberg: Bengt Spöberg 0372-147 21
Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43
Norrbotten: Elisabeth Olsson 0970-340 85
Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44
Stockholm: Claes Henriksson 08-761 28 36
Södermanland: Tibor Somogyi 0152-152 62
Uppsala: Hermann Schulze 018-35 81 28
Värmland: se Örebro
Västernorrland: Georg Norlin 0912-300 62
Västmanland: Herbert Forsström 060-93022
Dö: Stanley Skoglund 060-56 89 65
Västmanland: Michael Berg 021-11 30 73
Älvsborg: Evald Olsson 0531-112 65
Örebro: Karl Edvard Hellkvist 0581-132 22
Östergötland: se Jönköping

Utländska kontakter

Danmark: Lise-Lotte Hartvig 31 10 68 72
Norge: Arne Styhr 02-56 08 86
Nyländ: Roger Westman 90-76 69 37
Österbotten: Joakim Förars 961-21 14 04

Presslagd 1991-03-25

Vänersborgs Offset AB, Vänersborg 1991

CONTRA-NYTT

RÄDDA CONTRA!!!

Tiderna var bistra då!

När tidningen Contra startade 1975 var den en ropande röst i öknen. Den enda rösten som talade för ett fritt Östeuropa; för ett fritt Baltikum; för ett fritt Vietnam; för marknadsekonomi. Mot statliga monopol och företag. Mot socialism av alla slag.

Tiderna är bättre nu!

1989 föll Berlinmuren. 1990 höll flertalet länder i Östeuropa fria val. 1991 talar även en socialdemokratisk statsminister om marknadskrafternas betydelse.

Men tiderna kunde vara bättre!

Fortfarande plågas Vietnams folk av kommunistisk diktatur. De baltiska staterna är ockuperade av sovjetiska trupper. Svenska folket förnekas yttrandefrihet i etern. Och privatiseringarna har det inte blivit mycket av.

Även för Contra!

Contra har hängt med i sjutton år. Verksamheten har gått ihop. Men nu gör den inte det längre. Kostnaderna har ökat snabbare än intäkterna. Ett litet överskott har bytts i en stor förlust. Skall Contra överleva behöver nu drastiska åtgärder vidtas. Vi tänker vidta dem. Och hoppas att Du också ställer upp.

Vi tvingas höja prenumerationspriset till 145:-. För studerande ger vi dock samtidigt 50 kronors rabatt. Skriv studerandeprenumeration på talongen och ange vid vilken skola eller högskola Du studerar.

Rädda Contra!

Vi vädjar också till läsekretsen om extra stöd. Ditt stöd behövs om Contra skall överleva. Skicka in Ditt bidrag – litet eller stort – med det bifogade inbetalningskortet. Vi hoppas att Du kan avvara några tiar. Eller ansluta Dig till den lilla men betydelsefulla gruppen storbidragsgivare som kan ställa upp med några hundralappar.

Alla som ger Contra stöd med minst 400 kronor räknas automatiskt till *Contras vänner*. Den som tillhör *Contras vänner* får extra rapportering om *Contras* verksamhet. Så att vännerna säkert vet att pengarna hamnar rätt.

Vi tror att Contra behövs även i morgon. Det behövs en oberoende röst som vågar säga sanningar, utan att snegla på vad som är partitaktiskt eller organisationstaktiskt riktigt. Det behövs en oberoende röst som vågar säga sanningar när opinionsklimatet blir lika kärvt som det var för sjutton år sedan. Vi vet att opinionssvängningar går i vågor. När de bistra vindarna börjar blåsa igen är det viktigt att det finns en bas att stå på.

REDAKTIONEN

Därför är maten så dyr

En svensk tvåbarnsfamilj betalar 25 000 om året mer för maten än vad motsvarande familj inom EG gör. Trots det kostar jordbruksstödet minst 150 000 kronor om året per jordbrukare. Få hårt arbetande jordbrukare kommer upp i den inkomsten.

Pengarna tycks försvinna i den yviga statliga byråkratin och i det komplicerade regelsystemet. Vice statsministern Odd Engström säger att mindre än tio personer förstår sig på regleringssystemet, och ändå kan det fortsätta att sluka miljarder och åter miljarder. Trots att varken konsumenterna eller jordbrukarna tjänar på det.

Nästan alla länder betalar subventioner till sina bönder. Inom EG är genomsnittssubventionen 8.000 dollar. I USA 20.000 och i Sverige 25.000. Norge är ännu värre med 32.000 dollar. Den amerikanska siffran torde dock idag vara lägre, eftersom livsmedelspriserna (på grossistnivå) har gått upp kraftigt.

Trots att kostnaden för varje svensk bonde uppskattas till 25.000 dollar (150.000 kronor) är det få bönder som tjänar så mycket. Det skulle för staten varit billigare att betala bönderna för att inte bedriva jordbruk än att behålla nuvarande system.

Om vi betraktar regleringarna från en annan synvinkel motsvarar stödet till jordbruket 47 procent av kostnaderna. Den svenska jordbruksproduktionen kostar 30 miljarder, köpte vi samma varor till världsmarknadspriser skulle vi bara behöva betala 16 miljarder. Bara Japan och Norge har högre subventionsnivåer. Och ser vi till hela livsmedelskonsumtionen, inklusive med nödvändighet importerade varor som ris, bananer, persikor osv, ligger de

svenska konsumenternas merkostnad, enligt tidningen Affärsvärlden, årligen på 40 miljarder kronor, jämfört med de redan snedvridna EG-priserna.

Trots att subventionerna till det svenska jordbruket är jättelika är priserna ändå på internationell toppnivå. När EG-kommisionen 1988 sammanställde en "matkorg" som i Washington kostade 50 dollar var priset detsamma i Bonn, 53 dollar i London, 56 i Paris och 57 i Rom. I Stockholm kostade korgen 98 dollar. Nationalekonomi-

hela den industrialiserade världen. Inom OECD-området ligger Sverige näst sist, efter Turkiet, men före Portugal.

Få jordbrukare kvar

Den som tittar på den officiella statistiken får lätt intrycket att det finns 100 000 bönder i Sverige. Men det är en rejäl överdrift. Det finns 100 000 personer som bedriver jordbruk i någon form, men bara ungefär 20 000 försörjer sig på detta. Återstoden har ett industrijobb, driver ett företag i en

Det är färre människor i Sverige som försörjer sig som jordbrukare än på arbete i jordbrukets kringorganisationer och i den statliga jordbruksbyråkratin.

men Birgitta Swedenborg har hävdats att normalfamiljen på fyra personer får betala 25.000 kronor för mycket per år för maten – jämfört med "normala" internationella priser (som ligger en bra bit under EGs priser).

Eller för att ta några konkreta prisexempel. En burk skinka – i Köpenhamn 15 kronor, i Malmö 40. 150 g dansk bacon – i Köpenhamn 6 kronor, i Malmö 16. Ett paket bröd – i Köpenhamn 5 kronor, i Malmö 16 kronor. 400 g Flora – i Köpenhamn 4 kronor, i Malmö 12 kronor.

De höga livsmedelspriserna gör att svensken har den sämsta matstandarden inom

annan bransch, lever på pension osv, men driver någon form av jordbruk vid sidan av. Inte sällan går verksamheten med förlust i deklarationen. Jordbrukaren i statistiken har ett stort fritidsställe och får hjälp med driftskostnaderna genom att göra avdrag för underskott i jordbruksrörelsen. Det är dock slut på denna möjlighet i och med skattereformen den 1 januari 1991. Gissningsvis kommer den att leda till en minskning av antalet statistiska jordbrukare.

Inte så få av de som driver jordbruk på deltid försörjer sig i det rikligt tilltagna nätverket av kringorganisationer. Hushåll-

Stödet till jordbruket kostar konsumenterna 30-40 miljarder kronor per år.

ningssällskapen, lantbruksnämnderna, jordbrukskooperationen... I själva verket är det många fler som försörjer sig på arbete åt jordbrukets organisationer och den statliga jordbruksbyråkratin än antalet personer som försörjer sig på jordbruket. Mot de 20 000 riktiga bönderna kan ställas 4 000 vid Sveriges Lantbruksuniversitet (Utluna) med filialer, 6 000 i jordbrukskooperationens företag osv.

Avreglering kommer?

Bakgrunden till den extrema svenska jordbrukspolitikens står att finna på 1930-talet. Bondeförbundet och Socialdemokraterna gjorde upp om jordbrukspolitik. Socialdemokraterna accepterade höga subventioner till jordbruket i utbyte mot stöd till diverse sociala program och partierna gick samman om makten 1933. Samarbetet fortsatte efter Andra världskriget i form av en ny koalitionsregering 1951-1957.

När Bondeförbundet (Centerpartiet) lämnade koalitionen 1957 var subventions-systemet så väl utbyggt och så komplicerat att ingen mer än några få experter förstod sig på hur det fungerade. Än idag är det bara en handfull personer som är insatta i jordbrukspolitikens funktionssätt. Tio personer räcker hävdade nuvarande vice statsministern Odd Engström 1989.

I Contra gör vi inte anspråk på att tillhöra de tio. Men vi kan göra en del observationer, som kan hjälpa till att fästa uppmärksamheten på ett sjukt planekonomiskt system som kombinerar de sämsta av världar. Bönderna har dålig ekonomisk standard och små inkomster. Samtidigt som skatte-

betalarna betalar stora subventioner och konsumenterna höga priser.

Vi har vid flera tillfällen tagit upp jordbrukspolitik till debatt, men först på senare år verkar vansinnet inom svensk jordbrukspolitik ha fått genomslag i den allmänna debatten. Alltfler talar om avreglering, t o m Lantbrukarnas Riksförbunds ordförande Bo Dockered har insett vad klockan är slagen och förespråkar avreglering och svensk anslutning till EG.

Men även om många talar om avreglering så är det ingen som gör något åt saken. Vi har ännu inte sett några avgörande steg som skulle kunna ge svenska konsumenter billigare mat och svenska bönder anständiga inkomster. Den enda som fått något genomslag för sina synpunkter är Bert Karlsson, men hans politiska inflytande är ju så gott som obefintligt, och i etablissemangets media utsätts han för de mest besinningslösa avhyvlingar.

Varför är svenskt jordbruk och svensk mat dyra?

Situationen har många förklaringar. Men den som ofta används, att svenska jordar och svenskt klimat skulle vara ogynnsamt för jordbruk, är definitivt inte sann. Tvärtom, den svenska åkerjorden (åtminstone i Götaland och Mälardalen) och det svenska klimatet ger utomordentligt gynnsamma förutsättningar för ett effektivt jordbruk.

Det finns en rad andra faktorer som medverkar till den svenska situationen. Vi skall här ta upp några.

• **Prisregleringen.** Det finns ingen fri marknad på jordbruksprodukter i Sverige.

Basen för det svenska jordbruket fungerar som en planekonomi. Priserna fastställs i förhandlingar mellan staten och jordbrukarnas organisationer och företag. När priset är fastställt på exempelvis spannmål åtar sig spannmålshandeln att köpa upp hela skörden till det fastställda priset. Spannmålshandeln ägs av bondekooperationen men priserna kontrolleras av staten. Försäljningspriserna hålls på konstlat hög nivå och det stora överskott av spannmål som uppstår skall i princip avyttras på världsmarknaden.

Eftersom de svenska uppköpspriserna är högre än världsmarknadspriserna sker denna försäljning med förlust, en förlust som betalas genom ännu högre priser i Sverige. Högre priser på svenska produkter och höga importavgifter på importerade produkter. Genom spannmålshandelns höga inköpspriser stimuleras bönderna att producera för mycket. Genom spannmålshandelns höga försäljningspriser minskas efterfrågan. Överskottet blir större, vilket tvingar fram ännu högre priser, eftersom förlusterna på exporten skall finansieras av konsumenterna i Sverige.

• **Tullarna.** Sverige har frihandel - på industriprodukter. På jordbruksområdet är tullarna och avgifterna av nästintill medeltida karaktär. Oxfile kostar över 30 kronor kilot i tullar och importavgift. På det måste handlarna naturligtvis ha sitt, för att inte tala om staten som tar ut moms. Annat nötkött kostar 25 kronor kilot, korv 16 kronor, fläsk 21 kronor, ost 13 kronor osv.

• **Slöseriet med skattepengar.** Det finns som nämnts ett brett batteri av stödåtgärder till olönsamma jordbruk. Och därtill kommer hela batteriet av stödåtgärder som riktar sig till glesbygden. Bara stödet till jordbruket kostar skattebetalarna 15 miljarder kronor om året. Och när det finns stöd uppstår det naturligtvis fusk. 1989 betalade jordbruksnämnden ut statligt stöd på 130 miljoner kronor för 80 000 slaktade djur i Norrland. Men så många djur finns inte i Norrland. Om slaktningen i förhållande till beståndet var lika stort i Norrland som i övriga landet skulle bara 30 000 djur slaktas där.

Världsbanken anklagar fö i en rapport industriländernas stöd till jordbruket för att undergräva u-ländernas ekonomi. Skulle u-länderna få möjlighet att exportera sina produkter till industriländerna utan hindrande regleringar skulle många snabbt kunna ta sig ur sitt fattigdomstillstånd.

• **Lantbrukskooperationen.** I flertalet län-

der i Västeuropa säljs jordbruksprodukter genom "vanliga" företag, som drivs i aktiebolagsform. I Sverige är det annorlunda. I Sverige är den ekonomiska föreningen förhärskande företagsform. Och den ekonomiska föreningen har flera drag som gör den olämplig för att driva kommersiell verksamhet. Inflytandet i föreningen är utspritt och oftast inte kopplat till insatsens storlek. "Trottoarbönder" och "månskensbönder" har lika stort inflytande som de som driver ett effektivt heltidsjordbruk för att försörja sig och sin familj.

Föreningsformen gör att det saknas en klar ägarfunktion och när det saknas en klar ägarfunktion blir verksamheten lätt tjänstemannastyrd. Lantbrukskooperationen idag är till stor del en försörjningsinrättning för de anställda, inte en rörelse som tillgodoser böndernas intressen. Resultatet blir att företagen "samlar i ladorna och lägger på hullet". De bönder som vill lämna lantbrukskooperationen skall få tillbaka sin insats, men betalades alla insatser tillbaka enligt stadgarna skulle det röra sig om återbetalningar på ett par miljarder kronor, trots att företagen i lantbrukskooperationen kanske skulle vara värda tjugo miljarder på börsen. Resten har föreningens administratörer lagt beslag på – på böndernas bekostnad.

I ett samhälle med fri konkurrens skulle de toptunga och ineffektiva företagen inte klara sig. Men genom föreningsrörelsens uppbyggnad och möjligheten att genomdriva sanktioner mot dem som går utanför kan även ineffektiva föreningar överleva. När fristående mejerier har erbjudit mer för mjölken har de kooperativa mejerierna vägrat att köpa någon mjölk alls från den som säljer till det fria mejeriet. Och vad värre är mejeriföreningens kusiner i kooperationen har vägrat att köpa säd och kött, liksom att sälja gödningsämnen och utsäde. Det har inte tagit lång tid att tvinga uppstudsiga bönder till underkastelse – och konkurrenter till undergång.

• **Livsmedelskedjorna.** Det finns bara tre stora livsmedelskedjor i landet (ICA, Konsum och Dagab – de senare distribuerar genom Vivo, Åhléns, Hemköp m fl). Bara de produkter som passar inom ramen för de tre kedjornas landsomfattande distributionsnät får en chans på marknaden. De billigare och kanske bättre alternativen stoppas redan innan de får möta konsumenterna på marknaden.

I en del invandrartäta områden har driftiga personer som varit vana vid annat

hemifrån tagit initiativ till att starta oberoende butiker. Och där kan kunderna hitta kinesiska, turkiska eller marockanska specialiteter till priser som ligger långt under vad varorna kostar i motsvarande svenska butiker. Som en extra liten knorr brukar även svenska livsmedel vara billigare i invandrarnas butiker.

Tomater kan t ex köpas för halva priset. Anledningen är att de tre stora kedjorna av transporttekniska skäl nästan bara köper välformade tomater med 6 cm diameter. Den lilla butiken som själv sköter transporten från partihallen köper tomater med annorlunda form och format till en bråkdel av kedjornas priser. Inte ens svenska tomatplantor producerar enbart tomater

det möjligt för handlarna att prismässigt framgångsrikt konkurrera med Konsum och ICA. Och Konsums intressen försvaras i fullmäktige av socialdemokraterna och ICAs av moderaterna...

Men det här är inte förklaringen...

Ibland får vi höra att de höga svenska priserna förklaras av att det ställs extra höga krav på svenska livsmedel. De blir därför dyrare att framställa. Det är ett rent påhitt. På svenska livsmedelstillverkare klarar av de krav som gäller inom EG. Så sent som för fem år sedan var det en enda charkuterifabrik i Sverige som klarade av EGs hygieniska normer (Lars Jönsson i Malmö),

ICA handlarna i Stockholmsdistriktet

Fläsk-karré 54.50/kg

Frysyl Stillahavs-lax 29.50

Baronost 66.80

Vtårter 79.00

10% rabatt

ICA handlarna i Stockholmsdistriktet

UTMÄRKT KÖTT

FRÅN GOTLAND

BIFF 109.00

KASSLER 69.00

VETEMJÖL 13.00

UTMÄRKT KÖTT

De höga livsmedelspriserna gör att Sverige har den sämsta matstandarden i den industrialiserade världen. Vi ligger bättre till än Portugal men sämre än Turkiet.

enligt svensk standard... De små butikerna växer sig dock aldrig till de starka konkurrenter de skulle kunna bli. För att passa till ett svenskt inköpsmönster måste butikerna skaffa sig ett brett sortiment av standardvaror (diskmedel, glödlampor, hushållspapper...) som bara kan levereras av de tre stora kedjornas grossistföretag, som nekar leverans om de inte får bli huvudleverantör.

Dessutom ser kommunala myndigheter till att butiker med radikalt annorlunda koncept inte får nödvändiga etableringstillstånd. Vi har i Contra genom åren kunnat berätta om något dussin fall där kommunerna försökt stoppa butiker som etablerat sig i för billiga lokaler, lokaler som gjort

samtliga övriga var stoppade för export till EG p g a bristande hygien.

Den som har handlat på torget i Italien, i kvartersbutiken i Tyskland eller saluhallen i Frankrike vet att allt tal om bättre svensk kvalitet är en myt. Kvaliteten på produkterna är normalt betydligt högre i utlandet.

Att vi i Sverige ofta föredrar svenska varor beror på de kortare avstånden (transportkänsliga livsmedel och sådana som behöver ätas färsk, t ex bröd, blir naturligtvis sämre om de transporteras från kontinenten). Den besvärliga byråkratin och de skyhöga påslagen gör det också ointressant att sälja högkvalitativa utländska produkter i Sverige. □

Växande missnöje i St Petersburg

Den demokratiska oppositionen har stort stöd i St. Petersburg – Leningrad.

Men risken finns att Gorbatjovs reformer, som lett till stora pris-
höjningar, kan komma att rikta
befolkningens missnöje mot oppo-
sitionen. Och kanske är det just
det som Gorbatjov räknar med...

Knogarna vitnar på taxichaufförens hån-
der, när han kramar om ratten. Det ser ut
som om han tänker slita loss ratten och kas-
ta den över broräcket ned i Neva. Jag har
stigit in i en taxi på Zanevskij prospekt och
bett om att få komma till Gorodskoj Det-
skij-parken, och upptäcker först nu, efter
att jag har ställt en enkel fråga, hans psy-
kiska tillstånd:

– Det är Smolnij. Där sitter vår fiende! Se
bara på flaggan!

Han morrar som en hund och skakar i
hela kroppen. Strax därefter passerar vi en
låg gulvit byggnad, 100 till 200 meter lång,
framför vilken det sträcker sig en kö som
är nästan dubbelt så lång som fasaden.
Klockan är ungefär tio på förmiddagen.

– Det är ett varuhus, upplyser han. Se på
kön! Det finns ingenting att köpa där inne.
Det är, vad man har att bjuda på.

– När öppnar varuhuset? frågar jag.

– Det har varit öppet i flera timmar.

Vi har kommit till Gorodskoj Detskij-
parken. Jag påminner honom om att jag
skall av här. Man han fortsätter en bra bit
till, stannar först vid nästa gathörn och
uppmäntar mig att se till vänster. Där vajar
Förbundsrepublikens flagga.

– Tyska konsulatet, förklarar han, och ser
mot byggnaden, som om åsynen dämpar
hans vrede och flaggan fläktar bort hans
raseri. Eller tror han, att jag, för att jag
betalar med tyska mark, måste vara tysk,
och glad över att få veta närmaste väg hem?

Den 7 november 1990 krävde en kvarts miljon demonstranter i St Petersburg att kommunistpartiet lämnar makten.

Jag vacklar förvirrad ur bilen. Det är tju-
go år sedan jag senast var i Sovjetunionen.
Jag visste från den gången, att det inte var
något man invigde sina utländska gäster i,
hur man förhöll sig till systemet. Men glas-
nost och perestrojka hade tydligen föränd-
rat befolkningen mer än jag kunnat före-
ställa mig. Det var min första taxitur i Le-
ningrad, som för övrigt nu kallades för St.
Petersburg av de människor jag träffade.

Nya rubler

Men den första dagen jag vaknade i St. Pe-
tersburg var heller inte som andra dagar.
Dagen innan hade sovjetregeringen beslutat
att dra in alla sedlar med valörerna 50
och 100 rubel. För 100-rubelsedlarna fick
man nu; efter att ha stått i kö i snö och slask,
gammal såväl som ung, frisk såväl som
sjuk; dvs om man hade tur att välja rätt slags
bank – en som hade sedlarna; 10 nya 10-
rubelsedlar att handla för. Och nu var det
ingen som, när man frågade, tycktes kän-
na till den nya rubelns egentliga värde, även

om ett anslag på hotell Moskva visade att
den nu motsvarade en D-mark.

Ett var dock säkert. I tunnelbanan och
på bussen, där en biljett hade kostat 5 kopek
så länge man kunde minnas, ville man nu
efter den 1 februari ha 15 kopek. Det visste
alla.

Rubler eller inte. Faktum kvarstod: det
fanns inte mycket att köpa för dem. Lagen
från den 1 januari, som sade att priserna
skulle höjas så att de mer motsvarade mark-
nadsvärdet, hade ännu inte trätt i kraft i Le-
ningrad. Bestämmelsen infördes distrikts-
vis och kringliggande distrikt hade infört
den, men inte femmiljonstaden. Därför
sålde kolchoserna och sovchoserna natur-
ligtvis sina sedan länge ihopsparade lager
till dem som betalade bäst.

– Därför är till och med de baltiska län-
derna, vad beträffar livsmedel, bättre lottade,
för ögonblicket, än leningradborna, förkla-
rade Jurij Rybakov, partilös medlem av den
demokratiska majoriteten i kommunfull-
mäktige eller "gorparlamentet" som det

kallas här.

Hans skägg och hans hår är grått. Det har det kanske blivit av grubblandet över stadens budget. Han förklarar, att stadens budget har ett underskott på 1,5 miljarder rubler som man inte vet hur man ska täcka. Eller rättare sagt: så såg det ut för ett par dagar sedan. Nu har man mottagit meddelandet om att sovjetregeringen drar in alla subventioner och att priserna stiger med 100–200 procent, vilket betyder att en liter mjölk som hittills kostat 28 kopek stiger till 2 rubler.

Det innebär en katastrof för stadens hundratusentals – ja kanske miljonen – mindre bemedlade. Kommunfullmäktige måste hitta en möjlighet att subventionera priserna, eller ge subventionerna direkt till befolkningen, under en övergångstid. Ett sådant initiativ kommer att kosta ytterligare 5,5 miljarder rubler. Underskottet beräknar man nu alltså kommer att bli 7 miljarder rubel. – Om vi inte klarar att lösa problemet kommer befolkningens irritation att riktas, inte som nu mot kommunistpartiet och dess hårda kärna på 18 procent i "gorparlamentet", utan mot de nya demokratiska krafterna och partierna, som har vuxit fram under det senaste året och har 65 procent av platserna.

Rybakov tillägger att det ser ut som om alla de beslut som Gorbatsjov för ögonblicket tar siktar till att misskreditera demokraterna i landet. Han är nöjd med att stadens borgmästare, A Sobtjak, alltså – liksom Moskvas borgmästare Popov – väljer samma sida som Jeltsin, vars demokratiska hållning det enligt hans mening inte längre råder något tvivel om.

Stöd för demokrati

Demokrati är för Jurij Rybakov detsamma som mänskliga rättigheter, och han är själv invald i kommunalfullmäktige som representant för en av de människorättsorganisationer av internationellt format som under senare år vuxit fram i landet: International Society for Human Rights.

– Är det fortfarande nödvändigt att slåss för mänskliga rättigheter i Sovjetunionen? frågar jag, och får ett bekräftande svar. Det finns fortfarande politiska fångar och människor som för sina åsikter behandlas på psykiatriska kliniker, men bakgrunden till

deras inspärning är inte lika uppenbar som tidigare.

– Hur kan vi då i Väst bäst stödja de mänskliga rättigheterna i Sovjetunionen? fortsätter jag, förvirrad över de oklara exempel som Julij Rybakov, tillsammans med en annan representant för samma människorättsorganisation, Rostislav Jevdakimov,

Jurij Rubakov ser Gorbatsjovs ekonomiska politik som ett försök att rikta folkets missnöje mot oppositionen.

Foto: Svensk Dansk Pressebureau

presenterar för mig. De kräver insyn och tillgång till akter, som man säkert inte heller idag från utlandet kan få rätt på. Svaret kommer utan en sekunds tvekan:

– Genom att på alla nivåer; politiskt, ekonomiskt och kulturellt försvara de baltiska ländernas självständighetskamp. Detta är en människorättsuppgift, betonar Jurij Rybakov för mig som blir en smula förvånad då jag mer uppfattat ett sådant stöd som politiskt.

– Något som utlandet kanske ännu inte lagt märke till, men som är mycket viktigt i det här sammanhanget, är att det är skillnad på de politiska system som de republiker som kräver självständighet bygger upp, avbryter Rostislav Jevdakimov.

– Om ni i Sverige är demokrater och tror

på det demokratiska samhällssystemet som det bästa möjliga för människan, så kan ni inte göra annat än försvara de baltiska ländernas självständighetskamp. De tre republikerna bygger på demokrati, liksom republikerna Armenien, Georgien, Ryssland och Moldavien. Stöd till de här republikerna är ett stöd till de mänskliga rättigheterna i världen. Motsatsen ser vi i Azerbadjan och flera av republikerna i Centralasien. De bygger upp rena terrorregimer. Kazakstan, Ukraina, och Vitryssland visar i dag en blandad karaktär, menar han.

Hur utbredda kraven på demokrati är bland St. Petersburgs – Leningsgrads – invånare, försöker Rostislav Jevdakimov, som är publicist och redaktör för tidskriften Petropolis, att illustrera med bilder från de icke officiella demonstrationerna den 7 november förra året. Det var demonstrationer i vart enda av stadens tjugo distrikt, och varje demonstration samlade bortåt 10 000 deltagare. Därtill var det en demonstration som samlade 30 000–40 000 i stadens centrum.

– Nästan en kvarts miljon av stadens fem miljoner invånare krävde att kommunistpartiet lämnar makten, sammanfattar han och förklarar att kommunistpartiet självt samtidigt, efter att ha gjort en kraftig mobilisering på stadens alla arbetsplatser, bara förmådde att samla ett par tre tusen deltagare till det traditionella firandet av Oktoberrevolutionen. Mobiliseringen på arbetsplatserna skedde för övrigt som en följd av skandalen 1 maj,

då inte mer än 300 arbetare från hela Leningrad slöt upp till förstamajtåget.

Den sanna maffian

I St. Petersburg är missnöjet dock ännu riktat mot kommunistpartiet. Stadens namn är ännu inte officiellt ändrat av "gorparlamentet", men förväntas bli antaget kort efter nästa referendum, som planeras äga rum redan i maj i år. Samtidigt blir det aktuellt att byta ut hammaren och skäran mot den gamla ryska flaggan i vitt, blått och rött.

En taxichaufför, som tar upp mig utanför Eremitaget, håller ett föredrag för alla de 10 D-mark som turen kostar, för han vill vara säker på att jag som utlänning förstår vad man anser om sakernas tillstånd

(forts. på sid 10.)

Stödet till Saddam visar PLOs rätta ansikte

Just innan luftkriget utbröt i Persiska viken uppmanade PLO och dess högste ledare, Yassir Arafat, sina stridskrafter i Libanon att ansluta sig till Irak och Saddam Hussein i händelse av en väpnad konflikt. Uppmaningen var logisk, eftersom den palestinska organisationen ända sedan den irakiska ockupationen av Kuwait i augusti i fjol stött Saddams aggression.

Arafat och PLO har under en följd av år bedrivit en charmoffensiv gentemot väst och inte minst Sverige. Nu står det klart att denna solskensdiplomati varit vilseledande – stödet till Saddam visar PLOs rätta ansikte.

PLO har gjort stora ansträngningar att framstå som en acceptabel, demokratisk organisation. Vi minns exempelvis hur Arafat i Stockholm den 7 december 1988, under ett möte med prominenta amerikanska judar, erkände staten Israels rätt att existera. Arafat upprepade detta erkännande i Genève sex dagar senare, då Arafat bland annat förklarade:

"PLO kommer att söka en mångsidig uppgörelse bland berörda parter i den arabisk-israeliska konflikten, inklusive staten Palestina, Israel och andra grannar, inom ramen för den internationella konferensen för fred i Mellanöstern på basis av resolutionerna 242 och 338 för att på så sätt garantera jämlikhet och intressebalans, särskilt vårt folks rätt att existera i fred och säkerhet."

FN-mötet kom till stånd i Genève sedan USAs utrikesminister George Shultz vägrat att utfärda visum för Yassir Arafat för

att denne skulle tala inför generalförsamlingen i New York. Orsaken till Shultz' vägran var Arafats "förbindelser med terrorism". Sverige utrikesminister Sten Andersson kunde dock utan samvetsbe-

passageraren Leon Klinghoffer, en 69-årig rullstolsbunden man.

Då Achille Lauro-dramat tog sin början var PLO angeläget om att förneka alla kontakter med Abu Abbas terroristgrupp.

Arafats applåderande av Saddams ockupation av Kuwait omkullkastar PLOs tidigare försök att framstå som en acceptabel organisation.

tänkligheter låta avfotografera sig i vänskapliga björnkramar med Arafat.

Tunn fernissa

Men det är en ytterst tunn fernissa som i vissa naiva statsmäns och andras ögon lyckats maskera PLO som en respektabel organisation. Verkligheten är en helt annan och mörkare.

Det visar inte minst PLOs samröre med ökända terrorsektorer av typ Svarta september, Abu Nidals FRC George Habashs PFLP och Abu Abbas PLF, för att ta några exempel. Det var den sistnämnda organisationen som i oktober 1985 kapade den italienske lyxkryssaren Achille Lauro och brutalt mördade den amerikansk-judiske

I takt med att detta drama utvecklade sig stod det emellertid klart att PLF under Abbas kommando var en integrerad del av PLO och dessutom slaviskt trogen Arafat. I en intervju med *Radio Monte Carlo* tio dagar efter kapningen förklarade PLOs talesman Abu Iyad att "PLO kommer inte att överge Abu Abbas". I slutet av november 1985 erkände sedan Arafat inför *Budapest Television Service* att Abbas var en av hans mest lojala anhängare.

Vidare har PLOs förbindelser med den fanastiske palestinske terroristen Abu Nidal och dennes organisation FRC ofta diskuterats. Den officiella versionen är att Abu Nidal och Yassir Arafat är dödsfiender efter en konflikt 1974, som gjorde att Nidal

skulle ha kastats ut ur PLO. Det finns dock inga bevis för att PLO har gjort några allvarliga försök att gripa Nidal, trots att man enligt uppgift satt ett pris på dennes huvud. Nidal har genom åren hyrt ut sina tjänster till länder som Irak, Libyen och Syrien, och det finns inget som pekar på att han skulle ha något särskilt emot att åta sig uppdrag för PLO.

Det är också ett intressant faktum att en av Nidals släktingar, en palestinsk kvinna vid namn Janine al-Banna, arbetar vid PLOs högkvarter i Tunisien. Hon har haft nära förbindelser med såväl Arafat som hans närmaste man Abu Iyad, vilken mördades i januari i år i Tunis någon dag innan luftkriget i Persiska viken startade. Vissa kommentarer som gjordes efter mordet – vid vilket även PLOs säkerhetschef Abu al-Hol och en livvakt dödades – gjorde gällande att det varit Abu Nidal som varit framme. Utan att driva spekulationerna vidare kan det i varje fall konstateras, att mordet på Iyad var en intern palestinsk uppgörelse.

Blodiga dåd

Några av de terroraktioner Nidal organiserat talar sitt tydliga språk. Den 6 september 1986 mördades 22 judiska gudstjänstbesökare i en synagoga i Istanbul av två beväpnade män. Terroristerna hade först spärrat dörren i syfte att hindra någon från att fly och öppnade därpå eld med tjeck-

isstillverkade automatvapen och granater.

Attentatsmännen arbetade för Sabri Khalil al-Banna, mer känd som Abu Nidal. Denne är i dag en av världens mest efterspanade män.

Amerikanska och israeliska underrättelsekällor uppskattar att Nidals organisation sedan den grundades har utfört fler än 250 terrorattacker. Enbart under perioden 1983 till 1985 anses det att Abu Nidal bär ansvaret för drygt 100 terrordåd. Av dessa riktades 69 mot arabiska, 16 mot israeliska och 15 mot europeiska och amerikanska mål.

Under 1985 organiserade Nidal bland annat mordet på borgmästare Fahd Qawasma på den israelockuperade Västbanken, mord på en brittisk diplomat i Indien och en jordansk diplomat i Turkiet samt attacker mot en judisk butik i Paris och det israeliska flygbolaget El Als kontor i Amsterdam. De blodigaste dåden 1985, som signerades Abu Nidal, var emellertid massakrerna på flygplatserna i Rom och Wien, då palestinska terrorister dödade 14 och sårade 115 människor under koordinerade attacker.

Stormuftin Hitlervän

Såväl Abbas PLF som Nidals FRC kan ges som exempel på PLOs arbetssätt. Först utför en av de många extremistiska grupperingar som ej officiellt sorterar under PLOs generösa paraply, men som på nå-

got sätt har samröre med PLO, ett blodigt terrordåd. Därefter tar PLO-ledningen officiellt avstånd från dådet med motiveringen att den aktuella gruppen ej är en del av PLO och därför inte kan belasta dess ansvarskonto: "PLO agerar, Yassir Arafat dementerar". Ofta fungerar denna taktik då det gäller att lura västliga ledare.

PLO, Palestine Liberation Organization, grundades vid Palestinian National Councils (PNC) första möte på Hotel Ambassador i östra Jerusalem i månadsskiftet maj-juni 1964. Enligt generalmajor Aharon Yariv, före detta chef för Israels militära underrättelsetjänst, var det den dåvarande egyptiske presidenten Gamal Abdel Nasser som tog initiativet till att bilda PLO, detta för att det fanns ett behov att ta itu med "problemet Israel" utan att officiellt blanda in Egypten.

Dominerande grupp under PLOs paraply (organisationen består av ett tjugotal organisationer) är Fatah, vars ledande gestalt sedan 1960-talets början varit Yassir Arafat som har krigsnamnet Abu Amar. Arafat föddes sannolikt i Kairo 1928 och heter egentligen Abed a-Rachman Abed a-Rauf Arafat al Qudwah al-Husseini. Arafat härstammar från en aristokratisk släkt vars mest beryktade representant är den förre stormuftin av Jerusalem, Naj Amin al-Husseini, som var en ättling i rakt nedstigande led till profeten Mohammeds barnbarn Hussein. Stormuftin avled 1974.

Den 1 oktober 1985 förvandlades PLOs högkvarter i Tunis till ruiner efter en israelisk bombråd.

Yassir Arafat har föredragit att utelämnas "al-Husseini" ur sitt officiella namn. Det kan möjligen ha att göra med att stormuffin, den palestinska väpnade kampens förste terroristledare, var en ökad judehatare som under det andra världskriget hade ett nära samarbete med Adolf Hitler och Tredje riket. 1946 återvände al-Husseini till Kairo efter att under kriget ha varit landsflyktig i Berlin. Han stödde helhjärtat Hitlers antijudiska politik.

Imperium i våld

PLO har under Yassir Arafat blivit något av ett multinationellt företag i våld och

Utgången av kriget kan visa sig bli lika ödesdiger för PLO som för den irakiska armén.

terror. Arafat, vars enda personliga svaghet förefaller vara vackra yngre män, förfogar själv över en betydande förmögenhet som byggts upp under hans tid som entreprenör i byggnads- och konstruktionsbranschen. Han har ett flertal gånger på ett närmast mirakulöst sätt undgått attentat både från israelernas och rivaliserade palestiniernas sida, men några av hans nära medarbetare har inte haft samma tur.

Den 16 april 1988 lyckades israeliska kommandosoldater i en väl koordinerad operation oskadliggöra PLOs då näst mäktigaste man, Abu Jihed, i Tunisien. I januari 1991 dödades den tidigare nämnda Abu Iyad jämte Abu el-Hol av en palestinsk extremist. Och 1979 hade Ali Hassan Salameh, en palestinsk playboytyp som kallades "Röde prinsen" och som ledde Svarta septemberoperationer, fallit offer för israeliska vapen.

PLOs politiska profil kan entydigt beskrivas som vänsterinriktad och marxistiskt influerad. Rörelsen har genom åren hän-

givit sig åt traditionell revolutionär retorik och har haft nära band med den kommunistiska delen av världen med Moskva som största bidragsgivare. Vidare har PLO blivit något av en träffpunkt för vänsterextrema terroriströrelser i väst – bland annat har extremister från rörelser som irländska IRA, västtyska RAF och italienska Röda brigaderna fått terroristutbildning i PLOs träningsläger.

Trots denna markerade socialism har PLOs finansimperium, omfattande en rad företag och banker, följt moderna ekonomiska principer. Syftet med denna filosofi har uppenbarligen varit att bygga upp en

så solid finansiell grund som möjligt för att man inte ska bli alltför beroende av det ena eller det andra landet. PLOs totala budget uppgick 1988 till 674,5 miljarder amerikanska dollar.

Stödde Saddam

Som nämnts har PLO fäst stor vikt vid att framstå som en för de västerländska demokratierna acceptabel organisation. Detta syftemål har ibland lyckats – för en tid. Det som Arafat onekligen vann i Stockholm och Genève 1988, genom att erkänna staten Israels rätt till existens, gick förlorat då PLO efter den irakiska inmarschen i Kuwait i augusti 1990 omedelbart ställde sig på ockupationsmaktens sida. Det är dock naturligtvis möjligt att PLO genom någon skicklig manöver åter kan framstå som solongsfärdigt för mindre vetande västerlänningar.

Palestinafrågan

Staten Israel har ända sedan sin tillkomst

1948 befunnit sig under ett ständigt krigshot, särskilt åskådligt genom senare tiders krigiska utveckling i Mellanöstern. Vid flera tillfällen har man tvingats att slå tillbaka fientliga arabgrannars aggressioner. Palestinafrågan har ofta använts som alibi för diktatorer av Saddams typ.

En sak är emellertid klar, och det är att PLO ensamt inte kan utgöra något som helst militärt hot mot Israel. Israelerna har ett ytterst kapabelt militärt försvar och en effektiv underrättelsetjänst, och därtill kommer att israelerna, om än splittrade i flera frågor, förenas i en moralisk strävan att försvara sitt land.

Kanske bör den omtalade så kallade *intifadan* ses som en reaktion från delar av den palestinska befolkningen under israelisk administration mot PLOs ineffektivitet.

Palestinafrågan har många komplikationer, och den som förmår att lösa dessa har i sanning gjort sig förtjänt av Nobels fredspris. Det i betydligt högre grad än 1990 års pristagare! Till slut kan ifrågasättas, om araberna trots ivrig retorik på allvar är roade av att lösa den palestinska frågan. Ur arabisk synvinkel utgör nämligen den palestinska folkgruppen en ovanlig tillgång som en tumme i ögat på staten Israel. □

Forts. från sidan 7

i St. Petersburg:

– Se hur allting förfaller här! Vi behöver en revolution.

– Vad för slags revolution? Med Sobtjak eller Jeltsin eller Gorbatsjov som ledare? Eller någon annan? undrar jag.

– Vi behöver en liten revolution, men inte med någon av de tre herrarna. De har tillsammans varit medlemmar av kommunistpartiet. Det är just precis kommunistpartiet som har förstört vårt land. Därför är det kommunistpartiet som skall avsättas och ersättas med demokratiska partier.

Han fortsätter, medan han trycker litet extra på gaspedalen i nästa kurva:

– Ha, ni talar om maffian på Sicilien och jämrar er över den! Men det är här den finns, den sanna Maffian, och den sträcker sig över hela landet! Här har vi något att tala om.

Nej, vreden har ännu inte, trots de drastiska ekonomiska ingreppen från kommunistpartiets sida, transformerats över på demokraterna. Men de svåra tiderna har ännu bara börjat. □

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har sammanställts av Carl G. Holm. Den innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är sammanfattningar av originalkällan, försåvitt inte annat markeras med citationstecken.

Lösning för RTL

I förra numret av Contra berättade vi om konflikten mellan det luxemburgska radioföretaget RTL och de svenska gramfonbolagens, tonsättarnas och artisternas gemensamma rättighetsorganisation Copyswede. Som det då såg ut skulle RTL få skrinlägga sitt projekt med en reklamfinansierad svenskspråkig satellitradiokanal, eftersom Copyswede krävde orimligt mycket betalt för rätten att spela musik. Numer har en till innehållet hemlig överenskommelse träffats, så det kan bli kommersiell radio på svenska även för dem som inte kan ta in Radio Nova.

Hur blev det med kollektivanslutningen?

Socialdemokratiska partiet har avskaffat kollektivanslutningen. Men diverse andra knep vidtas för att den ekonomiska effekten inte skall bli så svår för partiet. Så har t ex Kommunalarbetareförbundet i Malmö beslutat att skänka 40 kronor per medlem till partiet. Förbundet har 20 000 medlemmar, så det blir 800 000 kronor på ett bräde. 8 000 medlemmar har skrivit på protestlistor mot beslutet.

Statligt företag ville bryta mot handelsblockaden mot Iran

Det statliga företaget FFV är ett av världens största på marknaden för underhåll av civila flygplan. Stora underhållsanläggningar finns bl a i London (Stansted) och Manchester i England och i Nashville i USA. I Manchester finns kapacitet för underhåll av så gott som alla Boeing-plan, inklusive jumbo-jeten Boeing 747. Tidningen *Middle East* rapporterar att FFV fört långtgående hemliga förhandlingar med det iranska flygbolaget Iran Air om underhåll på bolagets 747or. Detta trots att USA upprätthållit handelsembargot mot Iran. Hade det blivit affär av, skulle FFVs

underhållsverksamhet ha kunnat råka mycket illa ut. Nu klev FFV dock av samtalet på ett sent stadium.

Konsumentombudsman kämpar för högre priser

Gamle Konsumentombudsmannen (KO), nuvarande landshövdingen i Jämtland, har lagt fram ett förslag om att företag inte längre skall få göra avdrag för kurser och konferenser som ordnas utomlands. Sådana är oftare billigare än motsvarande aktivitet i Sverige. Jämtländska fjällhotell skulle sannolikt kunna ta ut ännu högre priser om de slapp konkurrens från billigare utländska konferensanläggningar.

(Handelskammartidningen)

Ett bottenlöst bidragshål

tycks Konstnärernas Kollektivverkstad i Stockholm (Nacka) vara. KKV tillhandahåller arbetslokaler och teknisk utrustning för konstnärer i Stor-Stockholm. KKV dras med ständiga ekonomiska problem och hotas titt som tätt med nedläggning på grund av den usla ekonomin. Och då betalar ändå Konstnärnämnden, Stockholms läns landsting, Statens kulturråd och åtta kommuner i Stockholmstrakten mycket generösa bidrag till KKV. 1990 lyckades KKV få in 143.000 kronor i hyror från sina medlemmar, medan de totala kostnaderna

uppgick till över 2 miljoner kronor.

Kryphål i skattereformen

Skattmasen har vidgat sina domäner på område efter område efter den 1 januari 1991. Det är som alla vet strålande tider för dem som säljer lunchboxar och mikrovågsugnar just nu, sedan subventionerad lunchmat blivit skattepliktig förmån, samtidigt som momsen höjts på restaurangerna.

Men somligt har skatteindrivaren avsiktligt lämnat utanför, se här, vi citerar ur skattepropositionen förra året: "Uttag (dvs sådant som är skattepliktigt, Contras anm) föreligger inte om en näringsidkare för egen räkning använder sitt yrkeskunnande. Som exempel kan nämnas en revisor som upprättar sin egen deklaration, en frisör som rakar och kammar sig själv och en målare som målar om sin bostad..." Här finns utomordentliga idéer när skatteskruben skall dras åt ytterligare ett varv. Extraskatt på frisörer som rakar och kammar sig.

Välutbildad i Stockholm

Stockholms högskolor producerar inte enbart bolsjeviker. Ett framgångsrikt exempel, som inte fått den minsta uppmärksamhet i Sverige, är Guatemalas nyvalde president Jorge Serrano. Han är sannolikt den förste protestanten som valts till president

i demokratiska val i Latinamerika (några protestanter har tidigare kommit till makten genom kupper).

Han är ordentligt högerorienterad och har lovat att försöka utveckla marknadsekonomin i det hopplöst sönderreglerade Guatemala. Sin ekonomiska utbildning skaffade Serrano i Stockholm, men han har också studerat pedagogik i Stanford. I presidentvalet vann han med hela 68 procent av rösterna. 68% till högern i fria och demokratiska val är inte sådant som föranleder stora rubriker i svenska tidningar, inte ens om den vinnande kandidaten har bott länge i Sverige...

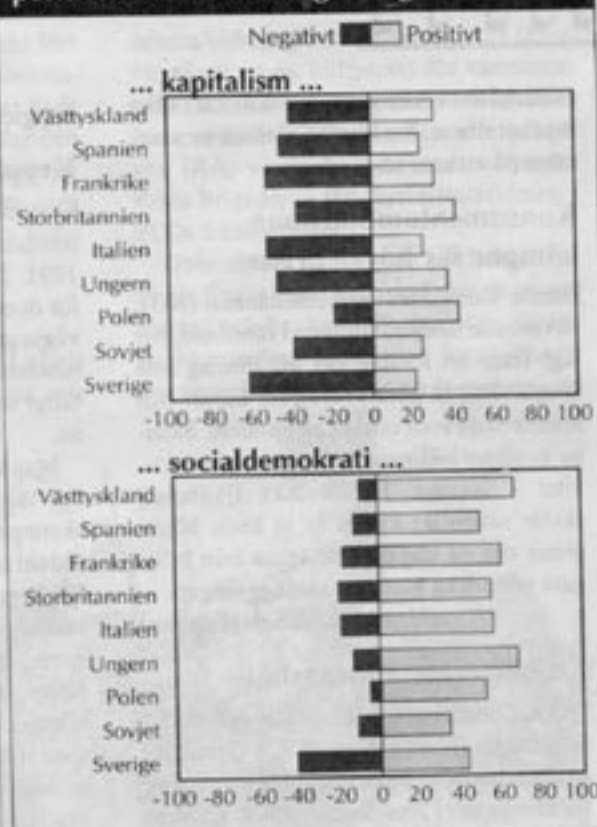
Varför sparar inte svensken?

Ett av de allvarliga problemen i svensk ekonomi är att det sparas för lite. Den s k sparkvoten (hur mycket hushållen sparar i procent av sina inkomster) har länge varit negativ i Sverige. I så gott som alla andra länder är sparkvoten positiv. Och i länder som Japan ligger den över 20 procent. Med hög sparkvot blir det lätt för näringslivet att finansiera sina investeringar, medan kapitalet blir dyrt i ett land som Sverige, där företagen tvingas betala högre ränta än i andra länder för att få fram pengar till investeringar.

Vid en aktiesparardag i Umeå diskuteras bl a denna fråga av chefen för Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) Hans T:son Söderström och nationalekonomiprofessorn Bo Södersten (tidigare socialdemokratisk riksdagsman). Hans Söderström menade att kärnan i det svenska problemet låg i att den svenska staten eliminerat de tre viktigaste sparmotiven: Sparandet för ålderdomen, sparandet för barnens utbildning och sparandet för kostnader vid eventuell sjukdom.

Bo Södersten tröstade då publiken med att alla de gamla hederliga sparmotiven håller på att återuppstå: Utbildningen i Sverige är så usel att föräldrar börjar spara för att ge sina barn utbildning utomlands; ATP-systemet är så skakigt att de privata pensionsförsäkringarna växer explosionsartat och sjukvårdens köer är så långa att alltfler inser att de måste spara för att själv stå för kostnaderna om de skulle bli sjuka.

"Tycker du att ordet ... huvudsakligen är positivt eller huvudsakligen negativt?"

Impopulär kapitalism

En Sifo-undersökning, som gjorts i internationellt samarbete, visar att ordet kapitalism har mer negativ klang hos den svenska än den sovjetiska allmänheten. Av nio undersökta länder var det bara i Polen och Storbritannien som fler var positiva än negativa till "kapitalismen". Märkligt nog var det annorlunda med begreppet socialdemokrati, som hade en positiv värdeledning i samtliga länder – utom Sverige. I Sverige är mer än 40 procent negativa till socialdemokratin, medan inget annat land uppnår mer än 20 procent.

KGB på SvD

Tidskriften *Den Svenska Marknaden* berättar en sedelärande historia om hur Svenska Dagbladet anställde en kvinnlig arbetsmarknadsreporter med två års KGB-utbildning i Moskva. Det hände 1978 och dåvarande chefredaktören Gustaf von Platen brydde sig inte om varningarna för reporterens tillförlitlighet.

Hon närmade sig dock – vilket var naturligt i hennes position – avgående VD för *Svenskan* och tillträdande VD för *SAF*, Olof Ljunggren. Denne fick information från SÄPO om hennes bakgrund och konfronterade henne direkt med saken: "Hur

känns det att jobba för KGB?" frågade han och avslöjade sedan att han kände till detaljer om hennes utbildning i Moskva. Hon försvann snabbt från *Svenskan* till ett litet bolsjevikblad i Norrbotten. Det var 1978. Under början av 1991 tycks SvD mer och mer ha blivit Moskvas språkrör i Sverige.

Dokument om Raoul Wallenberg hittat i Sovjet

En viss öppenhet om Raoul Wallenberg har sovjetiska myndigheter som bekant visat. Bl a fick den svenska Raoul Wallenberg-föreningen besöka Sovjet för att leta i arkiv. I fängelsearkiven tycks dock alla arkiv ha effektivt rensats från uppgifter om Wallenberg. De har sannolikt överförts till KGBs arkiv, som ingen hittills fått leta i. Det var sannolikt därifrån man kunde plocka fram Raoul Wallenbergs diplomatpass och en del andra tillhörigheter som överlämnades till svenskarna.

Det finns självklart mer att hämta på den plats där Wallenbergs personliga tillhörigheter återfanns. Och dessutom är det tydligen ordning på arkivet, eftersom det faktiskt gick att få fram dessa saker. I avvaktan på att nya arkiv skall öppnas har en sovjetisk kommission letat vidare i fängelsearkiven och faktiskt lyckats hitta arkivuppgifter där Wallenbergs namn inte rensats bort. Att miljontals registerkort om fångar rensats från känsliga uppgifter är uppenbart, men en sådan rensning blir aldrig hundra procentig. Det är en sådan miss i som nu avslöjats av den sovjetiske historikern Michail Sjenov.

Den tysk-tjeckiske fången Jan Loyda skrev ett brev till chefen för Vladimir-fängelset. Det brevet finns inte i Vladimir-fängelset, men väl hos Byrån för krigsfångar. Loyda delade under våren 1947 cell med Raoul Wallenberg och dennes ungerske chaufför Vilmos Langfelder. När Loyda förflyttades från Vladimir till Ljubljanka tvingades han skriftligen lova att inte nämna Wallenberg och Langfelder för någon. Men Loyda berättade ändå om saken för en ny cellkamrat, en tysk officer vid namn Hoffstedter.

Den vägen kom uppgifterna ut till Väst, och nu kan de alltså bekräftas i sovjetiska arkiv. Michail Sjenov hoppas kunna finna liknande belägg för att Wallenberg befunnit sig i Vladimir-fängelset även efter den av sovjetiska myndigheter officiellt uppgivna dödsdagen i juli 1947.

UTLANDS-NYTT

Schackmöte

För några år sedan spelades världsmästerskapet i schack mellan exilryssen Viktor Kortjnoj och Anatolij Karpov. Karpov var den sovjetiske propagandisten, medan Kortjnoj med viss framgång förde en politisk kamp mot den sovjetiska diktaturen. Tyvärr förlorade Kortjnoj matchen.

I slutet av förra året var det åter dags för en världsmästarmatch med Karpov inblandad. Denna gång var motståndaren Garry Kasparov, en azer som är nästan lika sovjetkritisk och antikommunistisk som Kortjnoj. Kasparov spelade de första tre partierna med den gamla ryska tsar-flaggan som nationell symbol på bordet. Karpov hade en flagga med hammaren och skäran. Efter tre partier protesterade Karpov mot Kasparovs flagga, en protest som resulterade i att bägge flaggorna togs bort.

KGB på baletten

I omvälvningens Sovjet rapporterar Kom-somolskaja Pravda att KGB riskerar att bli av med sina 60 friplatser på Bolsjoj-teatern i Moskva. Det begär i alla fall teaterledningen. KGB kontrollerar platserna, som emellertid också utnyttjas av andra toppar inom Sovjet-hierarkin. Bland platserna finns tsarens tidigare loge.

KGB fortsätter som förut

Norska säkerhetspolisens chef Svein Urdal hävdar att Sovjets spioner i Norge är mer aktiva än någonsin. Sovjetiska försök att infiltrerar norskt samhällsliv förekommer ofta och arbetet med att rekrytera agenter pågår för fullt hävdar Urdal.

(Göteborgs-Posten)

Bara Framstegspartierna vågade

tala för att de baltiska staterna skulle få bli medlemmar i Nordiska Rådet. Vid rådets session i Köpenhamn i februari föreslog både det danska och det norska Framstegspartiet att de baltiska staterna skulle få bli medlemmar. Förslaget röstades ner av samtliga övriga medlemmar i rådet, trots att det livligt backades av Lettlands president Anatolij Gorbunov, som var på plats. Efter sovjetiska påtryckningar fick de baltiska företrädarna inte tala inför Rådet, istället ordnades ett inofficiellt möte till

vilket såväl balterna som Rådets ledamöter inbjöds.

Superkommunisten Daniel Ortega,

tidigare Nicaraguas president, blev ordentligt kapitalistisk sinnad när han skulle ge ut sina memoarer. Enligt New York Times förhandlade revolutionären Ortega med sjutton amerikanska förlag för att få fram högsta budet på sina memoarer.

Ekonomiska realiteter i Korea

Snart kan vi hoppas att de ekonomiska realiteterna kommer att leda till politiska konsekvenser också i Korea. Kontakterna mellan Sovjet och Sydkorea har ökat och

Kim Il Sung – idol på fallrepet?

den vägen får sydkoreanerna en chockerande insyn i grannlandet i norr. Det är – om man skall tro ryssarna – ännu sämre i Nordkorea än vad sydkoreanerna har gjort gällande i sin propaganda.

I Sydkorea har uppfattningen varit att Nordkoreas BNP per invånare var en femtedel av Sydkoreas. Sovjet menar att den bara är en tolfedel. Ryssarna hävdar också att Nordkoreas industriella kapacitet bara kan utnyttjas till hälften på grund av energibrist (en del av det planekonomiska systemet). Tidigare tiggde nordkoreaner i gränstrakterna mot Kina cyklar och andra kapitalvaror från sina släktingar på andra sidan Yalu-floden, i det kommunistiska Kina. Numer tigger de mat.

Korruption i Frankrike

Den franske polisen Antoine Gaudino har skrivit en bok som rör om i grytan av politisk korruption i Frankrike. Boken heter *Enquête Impossible*. Gaudino hävdar att han under utredning av ekonomisk brottslighet fann bevis för hur 25 miljoner francs (lika mycket i kronor) hamnade i president Mitterands valkassa 1988 på tvivelaktigt sätt.

Pengarna kom via konsultföretaget Urba-Gracco, som bildades kort tid efter det att Mitterand tog över ledningen för socialistpartiet 1971. Urba-Gracco arbetade med konsultverksamhet, och en viktig tjänst var att ordna så att klienterna fick stora statliga beställningar. Arvodena för dessa "konsulttjänster" förmedlades vidare till Socialistpartiet. Cheferna för Urba-Gracco är nu åtalade för bestickning, men hittills har högeroppositionens försök att få en ordentlig utredning av Socialistpartiets och Mitterands inblandning i affären stoppats.

När rubeln blir värdelös

Rubeln är som bekant alltmer värdelös i Sovjet. Estland lär ha tryckt sina egna sedlar, men de har av olika skäl ännu inte tagits i bruk.

I Ukraina har man redan infört sin egen valuta, men på ett mindre provocativt sätt än enligt de estniska planerna. Det är den ukrainska regeringens ransoneringskuponger som fungerar som en alternativ valuta. I Ukraina utges "generella" ransoneringskuponger som kallas "karbovanets". De gäller för alla varor. Lönerna utbetalas dels i rubel, dels i 70 procent så många karbovanets. Den som handlar måste lämna ifrån sig både rubel och karbovanets. Rubel finns det gott om, men mängden karbovanets är mer begränsad. Det är därför snarare karbovanets än rubel som är fungerande valuta i Ukraina. En del (mycket dyra) varor kan köpas utan karbovanets, och framförallt kan man ta med sig rubel till andra delar av Sovjet. Men i praktiken har ukrainarna, utan att stöta sig med Moskva, devalverat rubeln och infört en egen valuta.

(The Economist, London)

Nu jagar KGB företagen

När KGB nu inte dagligen kan ägna sig åt att jaga politiska dissidenter har organisationen fått en ny uppgift i samma anda. Att jaga företag och företagare. De minimala

ekonomiska reformerna i Sovjet innebär att man tillåter s k kooperativa företag, vilket är en "förskönande" omskrivning för privatägda företag. Dessa nya företag har snabbt hittat lukrativa marknader, som missköts av det planekonomiska systemet och många tjänar bra med pengar.

Den i den sovjetiska mentaliteten inrotade avundsjukan och misstänksamheten tar sig dock uttryck i att det riktas en ganska bred folklig kritik mot företagare som tjänar för mycket, ungefär som i Sverige på 1970-talet. Och nu rycker KGB ut för att underblåsa den opinionen, och dessutom se till att reformerna försvåras. Det bästa sättet att återgå till gammelmotkommunism är ju att göra reformpolitiken misslyckad. KGB har därför fått fullmakt att granska alla papper som kan hittas på ett företag. Och KGB använder sig av dessa möjligheter, inte minst när det är politiskt lägligt att slå till mot en motståndare.

Det fick bli Artjom Tarasov och hans företag känna av. Den 27 januari slog "svarta baskrarna" till mot Tarasovs företag Arisa, som ligger vid Moskvas internationella flygplats Sjeremetjevo. De anställda tvingades ställa sig mot väggen och de svarta baskrarna letade igenom lokalerna. Alla handlingar togs ut ur kassaskåpet och på kvällen stormades företaget av militär, som lade beslag på importerad utrustning för två miljoner rubel.

Tarasov drev tidigare ett annat "kooperativ", som hamnade i konflikt med myndigheterna. Tarasov lyckades vinna en process mot finansdepartementet under Valentin Pavlov, som numera är premiärminister. Tarasov menar att denne nu griper chansen att ge igen för gammal ost.

(Dagens Industri)

Allt fler flyktingar – i Sovjet

Den fruktade flyktingströmmen från Sovjet har i stort sett uteblivit. Men inom Sovjet växer flyktingströmmen. De sovjetiska myndigheterna medger själva att det finns 600 000 flyktingar inom landet. Personer som flytt från en del av landet till en annan. Oberoende bedömare menar att den riktiga siffran är betydligt högre.

En halv miljon människor flydde från Azerbaidjan och Armenien i början av förra året. Dels azerer från Armenien, dels armenier från Azerbaidjan. 60 000 turkar flydde från Uzbekistan redan 1989 och nära 30 000 ryssar flydde 1990 från Tadzjikistan och Tuva. Flyktingarna lämnar sina hem eftersom de på grund av att de tillhör

en språklig eller etnisk minoritet känner sig förföljda. På många håll i Sovjet är husen överfulla av flyktingar. Redan innan något nämnvärt antal soldater kommit hem från Östeuropa och Tyskland.

Fri radio blomstrar

I USA finns det 13 000 lokala radiostationer – en på ungefär 17 000 invånare. De finansieras med reklam och sponsring och når varje vecka 96 procent av amerikanerna. Medan TV-reklamen på senare tid upplevt svåra tider, delvis på grund av alltför många kanaler och ett alltmer förgrenat kabel- och betal-TV-nät, så har radioreklamen bara ökat. Den har fördubblats under 1980-talet. Särskilt bör noteras att fyra femtedelar av radioreklamen är lokal. Det är den lokala bensinmacken, den lokala möbelhandlaren och den lokala hamburgerbaren som står för reklamen. En del av tillväxten förklaras av att myndigheterna har avskaffat en del av alla de krångliga regler som tidigare styrde innehållet i både program och reklamslag.

Med samma radiotäthet som i USA skulle Sverige kunna bära 500 lokala radiostationer.

Privatiseringen i Tjecko-Slovakien planeras

Tjecko-Slovaekiens finansminister Vaclav Klaus är radikal liberal av ett slag som vi aldrig sett i politiskt ansvariga befattningar i Sverige. Se intervjun med Klaus i Contra nr 7 1990! Nu börjar Klaus' planer för en radikal privatisering av ekonomin i Tjecko-Slovakien ta form. Målsättningen

är att springa ifatt och ifrån Ungern, som tidigare ansetts vara det f d kommunistland som hunnit längst på vägen mot marknadsekonomi. I Tjecko-Slovakien finns nu t o m en särskild privatiseringsminister, Tomas Jezek.

Landets 5 000 statliga företag omvandlas nu till aktiebolag, och de skall få modern västerländsk bokföring. Idag vet ju ingen om de går bra eller dåligt. Redan under första halvåret 1991 skall så de nybildade aktiebolagen börja säljas ut.

Några företag kommer att erbjudas till utländska investerare och i en del fall rör det sig om långtgående joint-ventures (biltillverkaren Skoda och Volkswagen är väl det mest kända exemplet).

Sammanlagt skall företag för flera hundra miljarder tjeckiska kronor säljas ut. Men de som kan betala för sig är utländska företag. Tjeckerna och slovakerna själva har efter över fyrtio års kommunism inga pengar. Men självklart vill Klaus och Jezek se fler tjeckiska kapitalister än skokungen Bata (som övervintrat i Kanada). Idén är att snabbt dela ut tillgångar till alla medborgare. Alla medborgare över 15 år får kuponger med poäng, poängen kan användas för att köpa aktier i privatiserade företag.

En provisorisk börs skall också kunna handla med poäng för den som vill satsa mer eller vill omvandla poängen till kontanter. Klaus hoppas kunna privatisera 60–70 procent av företagen de närmaste åren, medan privatiseringsminister Jezek bara tror att han klarar av 30–40 procent.

BREV TILL CONTRA

Åsikter framsförda under denna vinjett är insändarskribenternas egna. Har Du invändningar – eller vi ta upp andra ämnen: skriv ett eget inlägg!

Om nationalistisk socialism

Friedrich von Hayeks klassiker *Vägen till trälldom* är i trälighet jämförbar med Marx' *Kapitalet* och Clausewitz' *Vom Kriege*.

Vi genomläsningen fäste jag mig främst vid:

1. Boken utgavs 1944, och skrevs alltså innan författaren hade fått facit i sin hand.
2. Författaren påpekar att nationalsocialisterna lyckats lura både vänstern och höger att de – nazisterna – var ett intresseparti för storfinansen.
3. Att inga var så lätta att omvända till nationalsocialism som kommunister (internationalsocialister) och vice versa. (Wir würden gute Bolschewisten sein!" sade en små-führer till Arvid Fredborg 1942, då det ryktades om fred mellan Stalin och Hitler – i praktiken en tysk kapitulation).
4. Den ordförstöring ("nyspråk") som Orwell senare blev berömd för med sin 1984.

Jag skall här ägna mig lite åt punkt två. Många är ännu femtio år senare offer för villfarelsen, och de kan tydligen tänka sig en antikapitalistisk och kollektivistisk extremhöger. Frågan är om de också kan tänka sig en antikommunistisk och individualistisk extremvänster? Vad finns då kvar av begreppen vänster/höger? (Jämför punkt 4.) Nazisterna tycks dessutom ha lurat många, t ex den argentinske presidenten, general Peron, att de var "varken kapitalister eller bolsjeviker" – att de inte passade in på höger-vänsterskalan.

Nationalsocialismen var totalitär, med anspråk på att besitta den totala sanningen, den var regleringsivrig med tro att politiken kunde lösa alla frågor, den var nationalistisk och eftersträvade autarki planekonomi (resultat: låg verkningsgrad), den var rabiat antikapitalistisk och extremt kollektivistisk, den var på samma gång elitistisk och egalitär: de införde maximilöner (1000 RM per månad. Dock vet jag föga om de avsteg som efterhand gjordes. Göring t ex, hade många olika uppdrag och uppbar troligen max-lön för dem alla. Det gäller ju att inte själv bli offer för den egna politiken.) och Gau-ledarna var oftast enkla män "av folket", någon gång nästan anal-

fabet (enligt Åke Ohlmarks). Partiet bestod av två fraktioner, fundamentalister (krävande snabb "Enteignung und Entmachtung des Besitzbürgertums") och realister (nationalisera långsamt).

Ju mer jag hör och läser om ett svenskt riksdagsparti, desto större blir likheterna med ovanstående egenskaper. Men rasismen då – ty nationalsocialisterna var i semantisk mening rasister (ej att förväxla med 1980-talets "rasism", som betyder "motståndare till utländska medborgares möjligheter att flytta till Sverige för att leva på socialbidrag") – hur går det ihop. Inte alls, så vitt jag kunde förstå.

Men så hörde jag att en företräderska för det svenska partiet i ett tal på Gotland sagt att "Nationalism är närapå rasism!" Då så – det var hon som sa det, och hon är ju själv nationalist (nej till EG), så hon bör ju veta.

Magnus Cappelin

Låt knarkarna dö!

Jag menar det bokstavligen. De har ju själva valt sitt öde. En gång har de haft ett fritt val – att knarka eller inte knarka – att tänka eller inte tänka – "to be or not to be". Varför ska vi hindra dem i att uppnå det de redan valt?

Alla vet de om att knarket är livsfarligt och det är inte trots den vetskapen de börjat knarka – utan just på grund av vad de vet.

Det är dags att släppa knarket fritt (och självklart spriten med). Låt människor ta den fulla och yttersta konsekvensen av sitt eget agerande.

Du som är knök(konservativ) och vill förbjuda knarket och kanske även vill kastrera alla narkomana slynglar innan Du tycker att det är dags att halshugga dem – varför inte låta dem dö på det smärftfulla sätt de redan själva valt?

Du som är flumliberal och förespråkar fritt knark med motiveringen att kriminaliteten avsevärt skulle minska om knarket vore billigt och lättillgängligt och som vill ta levebrödet från narkotikalangarna – kanske har Du rätt i Dina tekniska funde-

ringar, men först och främst bör Du inse att den viktigaste konsekvensen är att en död narkoman är en "nöjd" narkoman, som äntligen hittat hem till sitt efterlängtrade Nirvana.

Vi måste betrakta även narkomaner som människor, med rätten till fria val. Så låt dem dö. Det gynnar både dem och oss.

I övrigt anser jag att det är för lite debatt i tidskriften Contra. Måhända beror det på att läsarna är för slöa att skriva debattinlägg? I så fall kan jag räkna med att vad jag här har framfört får stå oemotsagt.

Filip Lundberg

Förbjudna violer

Den 1 juli i fjol förbjöds färgämnet E 127. Det är tillåtet i hela världen, men tydligen farligt för svenskar.

Färgämnet ingår bl a i geléhallon och tårtdekorationer, t ex kanderade violer. Importörter och grossister har dispens från överförmyndarna på livsmedelsverket att sälja ut sitt ineliggande lager till den 1 juli 1991. "För att inte drabbas av förluster", säger förmyndarna. Men samtidigt förbjuds bagarna att använda dessa dekorationer. Då räknas det som nyproduktion, och det är förbjudet.

På min fråga, hur i himmelens namn importören/grossisten ska kunna sälja varan när ingen får använda den, fick jag följande intelligenta svar: "Jo, man kan bifoga dekorationerna i en påse så får konsumenten själv lägga dem på tårtan, eller så får man sälja dem över disk i lösvikt." Några få kanderade violer på en tårta går alltså inte för sig, men om konsumenten vill snaska i sig hektovis med violer köpta i lösvikt möter det inget hinder!

Är inte Förbudssverige otroligt!

Boris Berg

Fånigt angrepp

Det var ledsamt att i senaste numret av Contra, en eljest så läsvärd tidning, behöva se ett fånigt angrepp på den utmärkte biologen Carl Edlestam.

Han har förmodligen alldeles rätt i att vår planet i längden inte tål mer än en mycket begränsad folkmängd, med andra ord att folkökningen snarast bör förändras till folkminskning. Det är faktiskt inte det samma som att vilja "göra sig av med" någon enda människa.

Lennart Holm

Av Carl G. Holm

Svenskt försvar på efterkälken

FN-koalitionen vann en snabb och förkrossande seger i kriget mot Irak. Segern var framförallt en seger för avancerad teknologi. Vi skall titta närmare på några av de avgörande vapnen. Och dessutom se vad Sverige har att erbjuda på området. Sverige ligger på många områden lika långt efter USA som Irak gjorde. Även om det ser bättre ut på en del områden.

Nu är naturligtvis USA ingen tänkbar svensk fiende, men Sovjets mångåriga prioritering av krigsmakten gör att samtidigt som den civila sovjetiska ekonomin ligger i ruiner har krigsmakten tillgång till effektiva och moderna vapen, som inte ligger långt efter de amerikanska.

Under världskriget, liksom under Koreakriget, missade flertalet bomber och granater sina mål. Av de flygbomber som

släpptes under Andra världskriget träffade bara 3 procent sitt mål. Skadegörelsen kunde visserligen bli stor, men inte alltid

där den lokale befälhavaren tänkt sig.

De tyska V1- och V2-robotarna kunde visserligen avfyras mot London, men de exploderade lite varsomhelst i staden. Och när de allierade anföll tyska städer som Hamburg och Dresden från luften, förstördes hela städerna, inklusive de civila delarna. Det var omöjligt att välja ut rent militära mål.

Precision med elektronikens hjälp

Koalitionen i Kuwait-kriget förde en helt annan sorts krig. Med hjälp av sofistikerad elektronik kunde eldkraften styras med stor precision och därmed kunde den irakiska armén slås

sönder effektivt. Civila mål kunde samtidigt nästan helt skonas. Att så skedde berodde inte bara på humanitära överväganden, rent militära skäl talar ju också för att vapnen skall sättas in där de gör bäst effekt, dvs mot fiendens militära styrkor.

USA och dess allierade var överlägsna när det gällde vapentechnologi och koalitionen taktik var uppbyggd för att göra mesta möjliga av denna teknologiska överlägsenhet. De irakiska styrkorna slogs sönder från luften innan markstyrkorna sattes in. Markstrider i ett tidigare skede av kriget hade inte blivit den "promenadseger" som nu blev fallet.

Vi skall titta lite närmare på de högteknologiska vapen som användes – och jämföra dem med vad Sverige har att erbjuda.

Överlägsen underrättelsetjänst

Första steget för koalitionen var att skaffa sig överlägsna underrättelser om fiendens styrkedispositioner. Genom satellitfoton hade Norman Schwarzkopf och hans stab hela tiden en komplett bild av läget. Saken förbättrades av eget spaningsflyg och egna luftburna stridsledningssentraler av typ AWACS, flygplan som hjälper till med radarbevakning "bortom horisonten". Sverige har inte tillgång till egen

Det är först då Gripen kommer ut på förbanden som Sverige med säkerhet kan klara av en sovjetisk MiG-29a. Men förutsättningen för detta är att Gripen utrustas med moderna vapen.

satellitspaningskapacitet eller egna luftburna stridsledningscentraler. Det svenska spaningsflyget (Viggen) håller dock internationell klass. I en konfliktsituation skulle Sverige möjligen ha möjlighet att ta ner bilder från den fransk-svenska kommersiella satelliten SPOT, men denna har betydligt sämre upplösning än de amerikanska militära satelliterna.

Dessutom har företaget som äger SPOT som princip att inte leverera militärt känsliga bilder i en konfliktsituation. Det finns planer på att bygga en svensk luftburna radarstation (antingen i en Fairchild Metroliner eller en Saab 340), men den skulle vara så liten att den inte skulle rymma någon stridsledningscentral. Därmed blir effekten helt beroende av om spaningsradarstationen ostört kan överföra signalerna till den landbaserade stridsledningscentralen eller ej.

Precisionsbombningar

Med imponerande precision sökte de amerikanska kryssningsrobotarna av typen Tomahawk sig fram till alla militära mål. De är programmerade för att gå på låg höjd. Terräng och byggnader är inprogrammerade i robotens minne. Därmed kunde också journalister från Bagdad rapportera hur de såg (från hotellets övre våningar under sig) Tomahawk-robotar flyga längs en viss gata på väg mot exempelvis det irakiska försvarsdepartementet.

Sverige har ingen motsvarighet till Tomahawk-roboten för användning på land. För sjömål finns dock roboten RBS15, vars räckvidd emellertid är begränsad till cirka 70 km. Roboten finns dock såväl fartygs-, luft- som lastbilsburna.

Vid flygangrepp mot markmål använde koalitionen laserstyrda sk smarta bomber. De låses mot målet med hjälp av laserstrålar och TV-sökare. Precisionen är mycket god. I traditionell flyg-

krigföring har t ex nio bomber av tio missat en bro. Nu träffade nästan alla.

Sverige har genom Saab Missiles arbetat med förprojektering av ett sk tungt styrt attackvapen, TSA. De senaste buden från försvarsdepartementet är dock att projektet inte rymms inom den nedskurna försvarsbudgeten. Svenska attackpiloter skall därmed fortsätta att använda robotar med kort räckvidd, vilket gör dem sårbara för luftvärnseld.

Brittiska och italienska bombplan släppte en speciell startbanebomb över de irakiska flygbaserna. Detta bidrog effektivt till att snabbt ge koalitionen totalt luftherravälde. Tornadoplanen flyger in på låg höjd och släpper bomber som består av många småbomber som med fallskärm dalar ner över startbanan. Flertalet exploderar och lämnar hundratals hål efter sig i startbanan. Åtskilliga exploderar inte och försvårar reparationsarbetena.

Sverige har inga motsvarigheter.

Pansarvärnsvapen

Koalitionen helikoptrar slog effektivt ut irakiska stridsvagnar från luften. Förutsättningen är avancerade elektroniska sikten som kan styra robotarna mot målet.

Det här är enda området där svenska försvaret har fullt modern utrustning. Det svenska pansarvärnshelikoptersiktet Helitow levereras till flera NATO-länder. Så vitt bekant användes det dock inte i Kuwait, men väl motsvarande amerikansk utrustning. Tyvärr har hela svenska försvaret bara tjuugo (!) pansarvärnshelikoptrar. Det motsvarar på inget sätt vad som skulle behövas om de skulle spela ens tillnärmelsevis samma roll som i koalitionen styrkor i Kuwait.

På samma sätt som det helikopterburna pansarvärnsvapnet kan använda elektronik för att

Det svenska infanteriet saknar helt den utrustning för krig i mörker som finns hos stormakterna. Svenskarna skulle famla i mörker medan fienden skulle kunna se dem utan problem. (Foto: A. Fjällström)

träffa rätt kan markbaserade kanoner utrustas med motsvarande utrustning. Tekniken finns redan i bruk i NATOs styrkor.

I Sverige har FFV och Saab Missiles i samverkan utvecklat den "slutfasstyrda" granaten STRIX. Det innebär att artilleriet kan styra granaten mot målet under "gång". Färdiga prototyper har visat sig fungera helt efter planerna. Men ingen seriebeställning har gjorts, eftersom det inte finns pengar. Det finns i o m risk för att projektet läggs ner, trots att det finns mycket stor exportpotential.

Scud-robotarna saknade den precision som dagens sovjetiska robotar har. Men de utgjorde ändå ett hot mot koalitionen operationer. Patriot-roboten visade sig vara mycket effektiv när det gällde att skjuta ner Scud-robotar. Patriot använder

den teknik som utvecklats i samband med SDI-projektet i USA. Det som ibland kallas "Stjärnornas Krig" och syftar till att skapa ett effektivt skydd mot interkontinentala kärnvapenangrepp. Erfarenheterna från Kuwait-kriget visar att tekniken, trots de många kritikernas negativa utlåtanden, verkligen fungerar.

Sverige har inga motsvarigheter till dessa vapen.

Koalitionen styrkor var utrustade med mycket effektiva mörkerriktmedel. Med kvalificerad utrustning kan soldaterna nå nästan samma precision som på dagen. Eftersom Irak var helt underlägset i detta avseende gjordes många framgångsrika operationer under mörkerförhållanden.

För de moderna versionerna av stridsvagnar och pansarvärnsrobotar finns någorlunda

avancerade mörkerrikemedel också i Sverige. Infanteriet är dock nästan helt utan den utrustning som finns hos stormakterna. Svenska försvarare skulle i det här avseendet vara nästan lika illa ute som irakierna. De skulle famla i mörkret, samtidigt som fienden skulle se svenskarna utan problem.

Luftherravälde och telekrigföring

Elektronisk krigföring var en nyckel till framgångarna för koalitionen. Den lyckades effektivt störa ut fiendens radiokom-

munikationer och det irakiska flygvapnet blev som bekant nästan obrukbart på ett tidigt stadium.

Det är mycket svårt att bedöma Sveriges kapacitet på telekrigsområdet. Det finns dock en betydande risk att väsentliga svenska kommunikationsfunktioner skulle kunna störas ut.

Det irakiska flygvapnets uppträdande är fortfarande en gåta. Möjligen har det sin förklaring i de första dagarnas katastrofala förluster i luftstrider. Irakiska Mirage-plan (av ungefär Viggens generation) blev nedskjut-

na, men det gällde också samtliga sex toppmoderna MiG-29or som var inblandade i luftdueller. De blev ett lätt byte för amerikanska F-15 Eagle.

Jakt-Viggen skulle sannolikt ha möjlighet att klara av en MiG-29a, men mycket beror på stridsledningsfunktionen – om den fungerar eller ej. Luftstridsväldet skapade koalitionen genom att slå ut alla radar- och stridsledningsanläggningar. Gripen är – när den väl kommer ut på förbanden – ännu bättre än F-15. Men den behöver vapen. Planerna att utveck-

la en svensk radarjaktrobot verkar ha skrinlagts för gott. Och Sverige har redan tidigare nekats leverans av den senaste versionen av Sidewinder-roboten (till Viggen).

Svenska försvaret fick nöja sig med en mindre effektiv och mindre modern version. Så även om vi framöver skulle få ett flygplan i toppklass riskerar vi att bli utan den beväpning som behövs för att hela systemet skall vara i toppklass. Och ingen kedja är starkare än den svagaste länken. □

Skandal under uppsegling inom tyska (s).

Mycket tyder på att Schleswig-Holsteins regeringschef, den mycket Skandinavienorienterade Björn Engholm, som är fungerande ordförande i det tyska socialdemokratiska partiet fram till maj, måste kasta åtminstone ett politiskt lik över bord, för att inte behöva stöta på grund redan i början av sin ordförandeperiod.

Det politiska liket är nuvarande talesmannen för socialdemokraterna i Förbundsdagen i säkerhetsfrågor och utrikespolitik. Han utreds för närvarande i en vitt förgrenad polisutredning av ytterst pinsamt slag. Utredningen har nummer StA. Kiel 591 Js. 9809/89. Den har förgreningar över hela Västtyskland.

Det rör sig om olagligheter som skall ha begåtts i samband med ubåts-affärer i Kiel. Gansel, som är känd som fredsaktivist är inblandad i många tveksamma vapenaffärer. Det har skett "under bordet", samtidigt som han ropar fred "över bordet". Saken är nu under uppsegling i Tyskland och kan få återverkningar på Björn Engholms enorma politiska goodwill både inom och utom landet.

Palmesyndromet

Gansel tycks lida av samma tvetydighet som en gång Olof Palme. Han är nämligen i vida kretsar känd som aggressiv lobbyist för vapenindustrin. Han har särskilt goda

förbindelser med torpedtillverkaren MaK i Kiel och marinvarvet HDW. I Bonn beskyller han samtidigt utan att blinka regeringen för onödigt vapenexport, bl a av pansarvärnsgranater och ubåtar. Man skall särskilt notera att han är motståndare till att leverera ubåtar till Israel. De som står honom nära hävdar att han lider av tvångstanken att israelerna skulle kunna komma på idén att sätta in ubåtar i kampen mot de palestinska flyktinglägren, som ligger långt in på Västbanken av Jordanfloden i Israel. Gansel står alltid för ett djupsinnigt tänkande.

Ett annat problem med denne socialdemokratiska pamp är att han aldrig besvarar förfrågningar från pressen. Vi har trots otaliga hänvändelser, i över ett års tid, inte fått så mycket som ett vykort till svar. Många ställer idag samma frågor som vi: Varför intar Gansel en så arrogant hållning?

Den frågan kan bara Gansel själv besvara, och han är ju som sagt mol tyst. Den fråga som nu växer fram är: När skall Björn Engholm kasta detta politiska lik i lasten över bord? Ett är säkert, det lär ske inom en inte alltför avlägsen framtid.

Hans Hetler

Flensburg, Schleswig-Holstein

Hans Hetler är chefredaktör för Scandina-
vian Presservice i Flensburg.

BOKKLUBBEN FRIHETSFORUM

För Dig som ofta köper böcker av Contra finns bokklubben Frihetsforum.

Du får:

- ♦ bokerbjudande varje kvartal som Du kan tacka nej till om Du inte önskar kvartalets bok;
- ♦ 15 – 20 procent lägre pris (än ordinarie Contra-pris). Och Du kan beställa till bokklubbspris även mellan erbjudandena;
- ♦ böckerna leverade portofritt;
- ♦ två veckor på Dig att betala.

Skriv till: Frihetsforum, Box 150 53, 104 65 STOCKHOLM

RADANNONSER

Välkommen med Din radannons. Priset är 30:- för sex rader à 40 nedslag. Vill Du annonsera under signatur (c/o Contra, vi vidarebefordrar svaren till Dig) är priset 40:-.

Bilstereo

Pioneer KEH-5090B från 1989. Automatisk stationssökning. Upp till 24 förinställda stationer. Idealisk för den som åker mycket på landsväg. 1300:-. Telefon 08-650 38 91.

242

den misstolkade resolutionen

FNs resolution 242 återopas – och misstolkas – mer än något annat diplomatiskt dokument i modern tid. Den är ändå den enda lösning som accepterats av alla parter (Israel, Egypten, Syrien och Jordanien).

Resolutionens betoning på förhandlingar och överenskommelser, i stället för på tvångslösningar, gör den till det viktigaste av FNs alla resolutioner om konflikten i Mellanöstern.

Det är bara en tidsfråga innan konflikten mellan Israel och arabländerna, eller "det palestinska problemet", ligger högst på den diplomatiska världens dagordning. Under krisen i Persiska viken har många varit beredda att gå med på Saddam Husseins krav att en internationell fredskonferens måste inkallas, och att "Palestinas" öde måste diskuteras före, eller i alla fall i samband med, Kuwaits. Många, kanske de flesta av dem som har förnekat denna koppling, är inte emot en sådan konferens i sig. Det var snarare en fråga om "timing" som förhindrade dem. Att gå med på kraven skulle vara en "eftergift", en belöning för aggression, och följaktligen avvisades det av bl a USA och Storbritannien, och – under deras inflytande – FN. Förr eller senare kommer emellertid "timing" att vara rätt för en sådan konferens, även om den bara är ett försök att tillfredsställa "de upprörda arabiska folkmassorna" snarare än ett realistiskt sätt att lösa konflikten.

Förvrängning

Om en sådan konferens skulle inkallas,

kommer tre siffror att spela en avgörande roll. Dessa är 242, och syftar på FNs säkerhetsråds resolution 242, den viktigaste av alla FN-resolutioner om konflikten. Detta av två anledningar. För det första, är 242 den enda lösning på konflikten som, då den antogs, accepterades av alla parter (dvs Israel, Egypten, Syrien och Jordanien). För det andra, är resolutionen ett mästerverk av internationell diplomati, ett till

drar sig tillbaka" från territorium som ockuperades i samband med sexdagarskriget

• kräver att tillbakadragandet skall vara "till gränserna för sexdagarskriget, dvs de som rådde den 4 juni 1967".

Alla dessa påståenden är fel. Inte nog med det. Att läsa resolution 242 och dra dessa slutsatser är inte mindre än en pervers för-

Jerusalem är ett religiöst centrum både för judar och muslimer.

synes enkelt men i verkligheten invecklat, balanserat och elegant försök att överbygga de i det närmaste helt oförenliga positionerna.

Detta dokument återopas – och misstolkas – mer än något annat diplomatiskt dokument i modern tid (förutom kanske Genève-avtalet om Vietnam). För att nämna ett aktuellt exempel på denna misstolkning: Evert Svensson (s) skrev nyligen (DN 90-01-07) att resolution 242

- fastslår en tvåstatslösning (dvs ett judiskt Israel och ett arabiskt Palestina).
- "nöjer sig med att begära att Israel

vrängning av resolutionens text. Att detta är intellektuellt ohederligt är självklart. Vad värre är, förstör en sådan misstolkning, då den tillämpas i diplomatiska kretsar, *den enda basen man har för att uppnå en varaktig fred.*

Eftersom Evert Svenssons åsikter är farligt nära regeringens, och UD:s, är ett konstruktivt bidrag från Sverige till fredsprocessen praktiskt taget omöjligt – om man nu, med "konstruktivt bidrag" menar något annat än försöket att göra PLO rumsren.

Det är följaktligen viktigt att ha klart för sig precis vad som står i 242, och varför.

Resolutionens text lyder så här:

"Säkerhetsrådet

Uttrycker sin fortgående oro över den allvarliga situationen i Mellanöstern,

Understryker det oacceptabla i att förvärva områden genom krig samt nödvändigheten av att arbeta för en rättvis och varaktig fred, så att varje stat i området kan leva i säkerhet,

Understryker vidare att alla medlemsstater då de antog FN-stadgan åtog sig att handla i enighet med dess artikel 2, samt

1. Fastslår att stadgans principer fordrar upprättandet av en rättvis och varaktig fred i Mellanöstern som bör innefatta de två följande beståndsdelarna:

(i) Tillbakadragande av väpnade israeliska styrkor från områden ockuperade i den senaste konflikten;

(ii) Slut på alla krigiska anspråk och krigstillstånd samt respekt för och erkännandet av alla staters i området suveränitet, territoriella okränkbarhet och politiska oberoende samt deras rätt att leva i fred inom säkra och erkända gränser, fria från hot om våld eller våldshandlingar;

2. Fastslår vidare nödvändigheten av att

(a) Garantera fri sjöfart i alla områdets internationella vattenvägar;

(b) Uppnå en rättvis lösning på flyktingproblemet;

(c) Garantera alla staters i området territoriella okränkbarhet och politiska oberoende genom åtgärder som innefattar inrättandet av demilitariserade zoner;

3. Ålägger generalsekreteraren att utse en speciell representant som skall fara till Mellanöstern för att där upprätta och vidmakthålla kontakter med de berörda staterna för att underlätta samförstånd och understödja ansträngningar att få till stånd en fredlig och överenskommen lösning i enlighet med rekommendationerna och principerna i denna resolution;

4. Ålägger generalsekreteraren att så snart som möjligt rapportera till säkerhetsrådet om hur den specielle representantens arbete fortskrider."

På gränsen till vanvett

Texten förtjänar en analys nästan rad för rad av två anledningar. För det första, är texten resultat av ett halvårs diskussioner och intensiva förhandlingar i FN. Dess formuleringar hittades alltså inte på måfå, utan är snarare konsekvensen av nästan exempellös noggrannhet. För det andra vet vi, genom förhandlingarna mellan Israel, Egypten och USA, som ledde till Camp David-avtalet, att Israels förhandlingsstil är mycket noggrann och betonar texttrognä och juridiska detaljer, för att undvika senare missförstånd. Eftersom resolution 242s mål är "samförstånd" och "överenskommelse", kommer målet inte att uppnås genom svepande och suddiga formuleringar, utan snarare genom "punkt och prick"-diplomati.

I inledningen förekommer uttrycket "det oacceptabla i att förvärva områden genom krig". Detta har tolkats som om det betyder att gränjusteringar och dylikt efter ett krig är oacceptabla, och att man i varje fall helt enkelt återvänder till "status quo ante", den geografiska situationen som rådde innan kriget började.

Detta kommer säkerligen som en överraskning för dem som bor i västra Polen, Alsace-Lorraine, Tjecko-Slovakien, Okinawa, Moldavien, Östpreussen, Schlesien m fl.

En konsekvens av en sådan tolkning skulle vara att en angripare (typ Saddam Hussein) kunde förvänta sig att territorium som förloras som en konsekvens av ett misslyckat aggressivt krig automatiskt skulle återvända till ens kontroll. Detta är

naturligtvis nonsens, eller, som folkrättsexperten Julius Stone uttryckte det, "absurt på gränsen till vanvett". Det som folkrätten förbjuder är förvärvandet av områden som ockuperas genom *utövandet av våld som inte är förenligt med FN-stadgan*. Israels utövande av våld, i självförsvar, är inte bara "förenligt" med FN-stadgan, utan tillåts uttryckligen av denna, eftersom självförsvar är en "inneboende rättighet" (Kapitel 7, paragraf 51). Intressant nog, avslogs ett försök i säkerhetsrådet (Indiens, Malis och Nigerias "draft resolution") att inkludera ordet "ockupation" i texten, dvs "...det oacceptabla i att *ockupera* eller förvärva områden..." just av denna anledning.

Om denna tolkning är "absurd på gränsen till vanvett", vad betyder då uttrycket? Det är ett vanligt förekommande uttryck i internationell diplomati, och betyder endast att ockupation, även laglig ockupation, i sig inte medför territoriell äganderätt. Detta kräver förhandlingar, överenskommelser, avtal, formell annektering och/eller likande åtgärder. Och det är ju precis detta som 242 diskuterar: Den återopade artikeln 2 av FN-stadgan inkluderar kravet att medlemsstater löser sina problem genom fredliga medel (t ex förhandlingar); Paragraf 1 (ii) nämner "erkännande"; paragraf 2 (c) föreslår "inrättandet av demilitariserade zoner"; paragraf 3 vill främja en "fredlig och överenskommen lösning". De noggranna förhandlingarna som är nödvändiga för att uppnå dessa mål skulle vara meningslösa om ett israeliskt tillbakadragande *automatiskt* skulle krävas. Det behöver kanske inte påpekas att ett sådant kflav på automatiskt tillbakadragande av den *angripnas styrkor* saknar historiskt prejudikat. Så fungerar helt enkelt inte internationell lag.

Rad för rad

1. (i) "Tillbakadraganden... från områden ockuperade i den senaste konflikten". Denna är en av de mest diskuterade delarna av 242. Betyder det att Israel, helt och hållet, måste dra sig tillbaka från alla områden som ockuperades under kriget (dvs Sinai, Gaza, "Västbanken" och Golan?) Eller betyder det snarare att Israel måste dra sig tillbaka från vissa områden, men får behålla andra?

Den senare tolkningen är utan tvivel den rätta.

• Upprepade försök gjordes i FN, både i säkerhetsrådet och i generalförsamlingen,

att kräva tillbakadragande "från områdena", "från alla områden" eller "till gränserna som rådde den 4 juli 1967" (jmf Svenssons formulering citerad ovan). Alla dessa försök avvisades. Utelämnandet av sådana formuleringar från 242 var alltså medvetet, något som bekräftas av diplomaterna som deltog i förhandlingsarbetet.

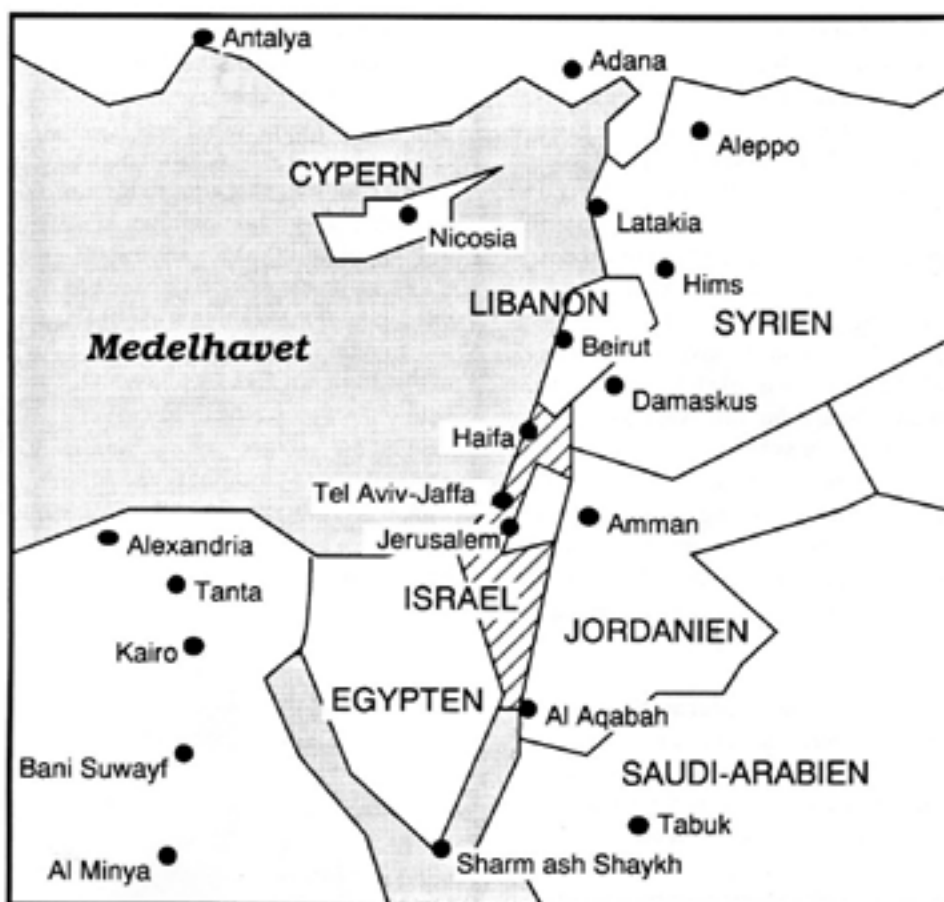
- Att tolka resolution 242 som om resolutionen kräver ett totalt tillbakadragande skulle motsäga andra formuleringar i texten. Paragraf 2 (ii) diskuterar etableringen av "säkra och erkända gränser". Gränserna som rådde efter kriget var visserligen inte "säkra" – enligt vissa militära auktoriteter var de bland världens mest osäkra gränser – och det enda sättet att göra dem "säkra" är territoriella justeringar. Vissa, bland andra Svensson, hävdar att "fred skapar säkra gränser". Detta låter bra, men historiskt sett förhåller det sig precis tvärtom. Säkra gränser skapar (eller åtminstone bidrar till) fred, och folkrättsligt saknar attityden att "fred skapar säkerhet" verklighetsförankring.

- "Gränserna" som gällde innan kriget utbröt var inte alls gränser, utan snarare vapenstillståndslinjer från kriget 1948. Enligt vapenstillståndsavtalen 1949, kan dessa linjer förändras som en del av det förhandlade fredsavtalet emellan parterna. Det som resolution 242 kräver är alltså inte tillbakadragande till dessa linjer, utan snarare de förhandlingar om gränser – till vilka Israel skulle dra sig tillbaka – som alla arabländer dittills hade vägrat delta i.

Det bör noteras att denna fråga kompliceras av det faktum att det på franska, ryska och kinesiska av språkliga anledningar inte finns någon skillnad mellan uttrycken "områdena" och "områden". Man får dock inte överdriva betydelsen av denna oegentlighet. Den ursprungliga texten var på engelska, och det är följaktligen detta språks regler som gäller, en vanlig princip i internationella förhandlingar. Dessutom måste det påpekas att man, om man hade så velat, kunna skriva på engelska "all the territories". Så har man emellertid inte valt att skriva.

Enligt Eugene V Rostow, en amerikansk diplomat som deltog i förhandlingarna som ledde till antagandet av resolution 242: "Den som hävdar att resolution 242 är tvetydig på denna punkt är antingen okunnig beträffande förhandlingarna som ligger bakom resolutionen eller intar en bekväm taktisk position."

En intressant bekräftelse av Rostows

Resolution 242 betonar att konflikten skall lösas med förhandlingar. De gäller även de gränser till vilka Israel ska dra sig tillbaka.

tolkning av paragraf 1 (i) kommer från en oväntad källa, nämligen den sovjetiske ambassadören som ursprungligen motsatte sig resolution 242s formulering. Han sade "...säkra och erkända gränser". Vad betyder det? ...det finns säkerligen mycket svängrum för olika tolkningar som bibehåller rätten för Israel att etablera nya gränser och rätten att dra tillbaka sina trupper endast till de linjer Israel bedömer som lämpliga".

Paragraf 1 (ii) och paragraf 2 (c) ger vissa garantier för "alla stater i området". Dessa ords betydelse bör vara självklar, men tyvärr är det inte så. Enligt den vanliga retoriken i arabländerna, är Israel nämligen inte en stat. Ett talande exempel på tillämpningen av denna ideologi (säkert en av de märkligaste i modern historia) finns i Iraks författning, där det står att "Principen att inte använda våld... skall tillämpas på förhållanden mellan den arabiska nationen samt de arabiska staterna och de nationer och länder som gränsar till det arabiska hemlandet. Naturligtvis... inräknas inte den sionistiska enheten, eftersom den sionistiska enheten inte är en stat, utan snarare en missbildad enhet som ockupe-

rar ett arabiskt territorium".

I ljuset av Kuwaits öde är det nödvändigt att betrakta detta utlåtande med yttersta allvar. Intressant nog använder PLOs Yasser Arafat samma uttryck, "sionistisk enhet". (han gjorde det inför FN:s generalförsamling dagen innan han, vid en presskonferens, "accepterade" resolution 242 och "erkände" Israel). Förutom det uppenbart absurda i en sådan tolkning, kan det nämnas att paragraf 2 i FN-stadgan uttryckligen säger: "Organisationen är baserad på principen av suverän jämlikhet mellan sina medlemmar". Den vanliga tolkningen i arabländerna är alltså direkt i strid mot FN:s mest grundläggande princip.

Något bör sägas beträffande uppdelningen av paragraf 1 (i) och (ii). Det har förekommit tolkningar som går ut på att Israel skall göra "slut på alla krigiska anspråk". Denna tolkning är uppenbarligen absurd. Varför skulle den angräpnade parten vara den som unilateralt gör något för att främja fredsprocessen, särskilt då åtgärden i fråga skulle försätta den angräpnade i precis samma prekära militär/strategiska läge som rådde innan angreppet ägde rum!?

Vilka garantier finns för att inte arablän-

derna, efter ett israeliskt tillbakadragande, bestämmer sig för att strunta i paragraf 1 (ii)? Ett sådant farligt förfarande är naturligtvis helt oprejudicerat i folkrätten. Dessutom återstår frågan vart Israel, enligt denna bisarra tolkning, skall dra sig tillbaka. Det är ju precis det som enligt 242 måste förhandlas fram! En sådan tolkning är dessutom oförenlig med det faktum att 242, i inledningen, i paragraf 1 (ii) och i paragraf 2 (c) betonar behovet av "säkerhet", "säkra gränser" och "okränkbarhet". En mer osäker åtgärd än tillbakadragande utan garantier är ju svårt att föreställa sig.

Dessutom har man – för att försvara denna bisarra tolkning av paragraf 1 – hävdats att arabländerna inte kan förhandla med Israel så länge Israel ockuperar "arabiskt" territorium. Detta resonemang faller på sin egen orimlighet:

- Det förklarar inte varför arabländerna inte heller var beredda att förhandla med Israel före kriget, dvs innan det fanns "ockuperade områden" – om man nu inte menar att Israel utgör "ockuperat område".
- Det förutsätter att de ockuperade områdena är "arabiskt territorium", något som inte alls är klart, särskilt i ljuset av det brittiska mandatet som erkände, t o m hade för avsikt att främja, judarnas rätt att bosatta sig i dessa områden. Områdenas karaktär som "judiska" eller "arabiska" är som sagt ett huvudämne för diskussionen.
- Det strider mot internationell praxis. Absurditeten i resonemanget blir klart om man försöker tillämpa det på de allierades ockupation av Europa efter Andra världskriget: Ett tyskt krav att de allierade måste dra sig tillbaka från Tyskland innan förhandlingar kunde börja skulle naturligtvis fått den behandling det förtjänade.

Paragraf 2(b) understryker behovet av "en rättvis lösning på flyktingproblemet". För att förstå denna formulering måste man lägga märke till vad som *inte* står i resolutionen. För det första, preciseras inte resolution 242 vilket flyktingproblem som menas. Detta därför att det faktiskt finns två flyktingproblem: arabernas och judarnas. Under åren efter Israels grundande 1948 flydde lika många judar från arabländerna som araber från Israel. Dessa judar var tvungna att lämna ifrån sig egendom som uppskattas vara minst fyra gånger större än de flyende arabernas. En "rättvis lösning" på problemet måste uppenbarligen innebära någon slags förlikning mellan

båda parter.

Dessutom, och kanske viktigare, står det inte i resolution 242 hur "en rättvis lösning" skulle se ut: Det är följaktligen rådande internationella praxis som utgör utgångspunkten för sökandet efter en lösning, och rådande praxis i flyktingfrågor är alldeles klar: Omplacering någon annanstans – med eller utan kompensation – snarare än återvändande, är metoden som har tillämpats i inte mindre än 40 miljoner fall efter Andra världskriget. Cirka 10 miljoner till Tyskland (från Polen eller Tjecko-Slovakien) utan ett öre i kompensation; 15 miljoner i ett "folkutbyte" mellan Indien och Pakistan, utan kompensation; Finland förlorade en åttendedel av sitt territorium men var tvunget att ta emot nästan en halv miljon flyktingar från Sovjet, utan kompensation.

Att påstå, som många gör, att resolution

toberkriget 1973, och som bekräftar resolution 242 som grund för konfliktens lösning. Det är inte svårt att förstå varför.

Säkerhetsrådet var väl medvetet om att konflikten var en konflikt *mellan stater*, och att lösningen måste komma i form av förhandlingar mellan dessa stater. Jämför språket i paragraf 1(ii): "erkännande av alla staters i områdets suveränitet, territoriella okränkbarhet och politiska oberoende". Inte heller diskuterar man, som Evert Svensson vill göra gällande, någon "tvåstatslösning". Någon stat "Palestina" fanns inte då (och förresten, begreppet "palestinier" – i motsats till araber – var självt även 1973 ganska nytt).

Dess upprättande krävs inte (och kunde enligt folkrätten inte heller krävas) i resolution 242. I stället för en "tvåstatslösning", går resolution 242 ut på att det finns två

Resolutionen betonar alla staters rätt att leva i fred inom säkra och erkända gränser, fria från hot om våld eller våldshandlingar.

242 erkänner arabernas "rätt" att återvända till Israel är alltså fel av två anledningar: Resolutionen nämner inte denna rätt; och rätten i sig existerar inte. Slutligen får man inte glömma att det finns, minst sagt, ett samband mellan flyktingarnas problem och arabländernas upprepade aggression mot Israel. Att påstå att det endast är Israel som måste beakta priset för att lösa detta problem trotsar alltså inte bara folkrätten utan också sunt förnuft.

Förutom dessa anmärkningar om det som står i resolution 242, är det viktigt att påpeka det som *inte* står i resolution 242. I synnerhet står det inte ett enda ord om "palestinier", "Palestina" eller PLO. Dessa ord förekommer inte heller i FN:s säkerhetsrådsresolution 338, som togs efter ok-

parter i konflikten, nämligen israeler och araber. Under diskussionen i säkerhetsrådet sade exempelvis representant Adebo från Nigeria: "Vi hoppas att ett beslut... såsom vi föreslår, genuint kommer att uppfyllas av båda parter i konflikten".

Något annat som inte nämns i 242 är ord som "bindande beslut", "krav", "tvångsåtgärder" o dyl. Hela poängen med resolution 242 är just att den skall utgöra rammar för, och främja, överenskommelser. Påtvungna lösningar strider alltså mot både resolution 242s bokstav och anda, och historien visar att ett sådant tvång sällan fungerar. Det är precis resolution 242s betoning på förhandlingar och överenskommelser som gör resolutionen viktig. □

BOK-NYTT

Maktkamp om Säpo

Erik Magnusson har i sin bok *Maktkamp om SÄPO* skildrat intrigerna inom vår säkerhetspolis sedan tillkomsten 1964. Läses boken reflektionslöst handlar den om futtiga intriger mellan uppblåsta egon. Men författaren antyder mycket mellan raderna.

Bokens egentligahuvudperson är Ebbe Carlsson. Hur kunde denne lille bokförläggare få sådan makt över några toppar bland rikets tjänstemän? Ebbe delade under studietiden lägenhet med korttidsjustitieminister Anna-Greta Leijons blivande make, och umgicks flitigt med med de båda samt gruppens blivande finansär Tomas Fischer. Ebbe, med sitt brinnande intresse för att leka polis, utsågs till chef över gruppens partipolis (SÄPO). Då Ebbe tjänstgjorde i justitiedepartementet under Lennart Geijer knöts även Hans Holmér till denna exklusiva poliskår. Holmér ansågs av personalen, under de sex år han satt som nominell chef över SÄPO, vara s-regeringens mullvad inom organisationen.

Holmér var ursprungligen dåvarande rikspolischefen Carl Perssons förslag till SÄPO-chef. Det skar sig emellertid snabbt mellan Persson och Holmér. Enligt Persson ägnade Holmér sin tid åt politiska intriger och höll redan då på att helt förstöra SÄPOs trovärdighet, både nationellt och internationellt. Persson skickade därför Holmér på en tre månaders kurs på militärhögskolan. Då Holmér återkom efter kursen hade två avdelningschefer tillsatts, vilka rapporterade direkt till rikspolischefen.

Under Holmérns tid som SÄPO-chef var det fritt fram för spioner att ta sig in i riket och

utöva sin yrkesverksamhet. De enda gripanden, som gjordes under denna tid var Guillou, Bratt och Isaksson (den s k IB-affären). Holmér påstod sig i SÄPO ha övertagit ett konkursbo. Vid avgången sex år senare överlämnade han samma kon-

kursbo, men i totalt kaos.

Under gisslandramat på västtyska ambassaden 1975 hade Ebbe, med dåvarande invandrarminister Anna-Greta i släptåg, stormat in på polishögkvarteret. Det dröjde ej länge förrän Ebbe dirigerade polisbilar kors och tvärs genom stan, så det stod härliga till. Terroristerna utvisades med ovanlig fermitet och då Anna-Greta skrivit på ett papper om att hemtransporten av de skadade skedde på hennes ansvar, och då en av dem avlidit, utsågs hon till kidnappningsoffer. SÄPO under den nye chefen Sven-Åke Hjälmarth hade avslöjat planerna och arresterat de inblandade. I den vevan kom P G Näss till SÄPO och lade upp rättegångsförfarandet. De inblandade internationella terroristerna skickades efter domstolsutslag till de länder vars pass de bar. Näss' effektiva hantering gav honom namnet "Speedy Gonzales" bland SÄPO-perso-

nalen.

Vid socialdemokraternas regeringsbildande 1982 hade Palme bl a begärt sin egen, Sten Anderssons och, Pierre Schoris personakter. Materialet var tydligen intressant, då Palme höll på att flyga i taket av upprördhet. En annan möjlig förklaring till partitoppens ilska mot SÄPO vid den tiden kan vara, att SÄPO under P G Näss' första sexton månader grep fler personer än under hela den föregående tioårsperioden.

Under den borgerliga regeringstiden nekades kända spioner inresevisum och misstänkta utvisades snabbt. Lennart Bodström fortsatte denna politik till dess att Palme ingrep personligen för att rädda kvar en sovjetisk ambassadsekreterare, som hade spioneri till hobby. Med Sten Andersson som utrikesminister blev det åter fritt för östspioner att bosätta sig i Sverige. Detta ledde till ett flertal konflikter mellan SÄPO och UD. Hjälmarth motades bort, liksom Näss.

Palme blev mördad den 28 februari 1986. Tiden efter har ett antal cirkusar avlöst varandra. De allra flesta med Ebbe som regissör. Holmér gick in som enväldig spaningsledare, och sin vana trogen misslyckades han totalt. Hans egentliga uppgift framgår mellan raderna; nämligen att förstöra SÄPO så mycket som möjligt. Efter 341 dagar var det äntligen slut på Holmérns cirkuskonster utanför lagens gränser. Efter avskedandet försökte Holmér att få en egen PKK-grupp frö att fortsätta heten mot folkgruppen kurder helt utan lagliga begränsningar. Lyckligtvis stoppade chefsåklagare Claes Zeime åtminstone tillfälligt den cirkusen.

För att fortsätta attackerna mot SÄPO fick Holmér i uppdrag av Ebbe (igen) att skriva sina memoarer. Nils Erik Åhmansson blev för kort tid rikspolischef, men trots att han under sin tid som tjänsteman i justitiede-

partementet under Rainer hade utrett SÄPO, hade han inte en den blekaste aning om hur SÄPO fungerade. Man kan ju gissa vem han tog till sin hjälp. Naturligtvis alls vår Ebbe, som visste allt om SÄPO. Läsaren får i detta sammanhang veta att Ebbe måste få bort Näss för att själv få fullständig kontroll över SÄPO. Därför framförde Ebbe ivrigt bland "kompisarna" i regeringskretsen, att Näss personligen låg bakom SÄPOs påstådda ointresse för hotbilden mot Palme, och att Näss saboterat PKK-utredningen. Som vi tidigare sett lyckades Ebbe delvis i sitt uppsåt.

Lidboms kommitté fortsatte att utreda SÄPO. De borgerliga partiledarna ville ha bort honom. Statsminister Carlsson visade en osedvanlig beslutsamhet och avsatte omedelbart samtliga ledamöter och lät Lidbom fortsätta som enmansutredare.

Denna del av boken slutar med att Åhmansson, Leijon och SÄPO-chefen Sune Sandström sparkas. I återstående kapitel ägnar sig författaren pliktskyldigast åt att redogöra för SÄPOs organisation, budget och dylika intresseväckande uppgifter.

Ingvar Danman.

Erik Magnusson: Maktkamp om SÄPO. Corona förlag. ISBN: 91-564-0970-2

Den andra vägen

Litteraturen om Latinamerikas ekonomiska problem har flödat synnerligen rikligt under de senaste årtiondena, och av olika skäl har – åtminstone den del därav som översatts till svenska – haft en omisskännlig vänsterbetonad slagsida. Det är därför utomordentligt glädjande, att en framställning med helt annorlunda vinkling nu blivit tillgänglig för svenska läsare: den peruanske ekonomen Hernando de Sotos helhjärtade och energiskt

talangfulla plädering för marknadsekonomi och privat företagssamhet. Det är naturligtvis sitt eget lands, Perus, problem som författaren redogör för. Peru är ett av den amerikanska kontinentens fattigaste länder, ett land som tyvärr i flera avseenden är representativt för de flesta u-länder.

I ett inledningskapitel beskrivs landets fattigdom och underutveckling i dystra färger. Bland orsakerna till dagens trångmål nämns framför allt den snabba urbaniseringen, som blivit en följd av att de en gång självförsörjande bysamfälligheterna utarmats. Resultatet har blivit ökat våld och brutalare brottslighet i de överbefolkade städerna. Rent hjärtskärande är beskrivningen av det fiendliga mottagande som de nya stadsinvånarna fick: exempelvis utfärdade myndigheterna redan på 1930-talet förbud mot byggande av nya bostäder i större städer.

Författarens tes är, att landets myndigheter saknar både vilja och förmåga att komma till rätta med de problem som de sociala och demografiska förändringarna fört med sig. Den härskande klassens främsta ambition

har traditionellt varit, och är fortfarande, att bevara sina privilegier gentemot den övriga befolkningen.

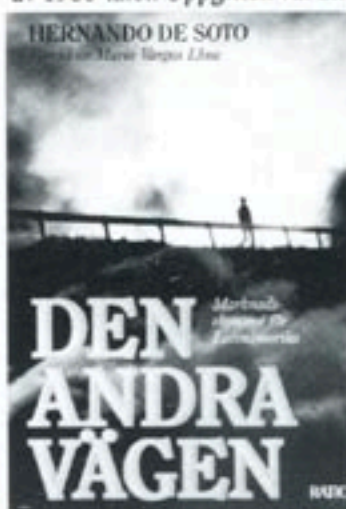
I tre intensiva avsnitt som behandlar bostäder, kommunikationer och detaljhandel beskrivs hur den informella organisationen av ekonomin utvecklas parallellt med, och ofta även som alternativ till, de sönderfallande samhällsinstitutionerna.

Med stor sakkunskap beskrivs hur markområden ockuperas för att bli bostäder eller försäljningsställen för dagligvaror, hur de korrumpierade myndigheterna planlöst och hjälplöst försöker komma till rätta med problemen genom att växelvis lägga på varma och kalla omslag: Hela registret från förbud och polisinspektioner, till beskattning och stillatigande acceptering, kommer till användning.

Särskilt skrämmande är skildringen av hur ett privatorganiserat polis- och rättsväsende utvecklats ur de organisationer till självförsvar som upprättas av kåkstädernas bosättare, och av köpmännen i de inofficiella saluhallarna, när den samhälleliga ordningsmakten upphört att fungera.

Verkligt makaber är skildring-

en av de fältstudier som författaren och hans medarbetare vid ILD, Instituto Libertad y Democracia (Institutet för frihet och demokrati) utförde i mitten av 1980-talet. Uppgiften var att

kartlägga kostnaderna för att starta och driva viss näringsverksamhet på laglig väg, alltså både inträdeskostnaderna och tillhörighetskostnaderna. De senare termen avser priset för att inte drabbas av förbuds föreläggande vid någon av de talrika inspektionerna. Inte oväntat blev slutsatsen att kostnaderna är väsentligt högre att både starta och driva ett företag inom lagens ramar än utanför, detta trots att den inofficiella företagaren

måste betala ett mycket högt pris för att undgå upptäckt.

Avslutningsvis försöker författaren skissera en framkomlig väg till lösning av det olyckliga landets problem.

Tyvärr fullföljer han inte de tankegångar som han flera gånger varit inne på. Trots att han gång på gång visat vilka betydande indirekta samhällskostnader som uppstår när korruption råder, och när ingen medborgare kan förutse vilka lagar som kommer och hur dessa kan komma att tillämpas, lider hans förslag till lösning av en privatekonomisk slagsida. Hans uppenbarligen berättigade avoghet mot ämbetsmannakåren har frestat honom att i alltför hög grad idealisera den informella ekonomin.

Detta slutintryck får emellertid inte skymma den avgörande styrkan i skildringen av den latinamerikanska verkligheten, en skildring som framstår som utomordentligt levande med alla dess skuggor och dagar.

Birger Larsson

Hernando de Soto: Den andra vägen. Marknadsekonomi för Latinamerika. Ratio. ISBN: 91-7568-030-0

CONTRA 4 1991

I kommande nummer av Contra ska vi titta på utvecklingen i Vietnam och även göra jämförelser mellan Vietnamkriget och kriget mot Irak. Den tidigare utlovade artikeln om Stasi kommer också. Dessutom berättar vi om den sovjetiska upprustningen på Kolahalvön, och om Edmund Burke, vars *Reflektioner om franska revolutionen* fyllde 200 år förra året.

...kommer i juni